

Daiva Sinkevičiūtė
Vilniaus universitetas

Veslava Račickaja
Vilniaus universitetas

Lietuvių dvikamienių vardų kilmės asmenvardžiai ir jų kamienų užrašymo ypatybės Vilniaus naujųjų miestiečių ir laiduotojų 1661–1795 metų sąrašė

1. ĮVADAS¹. Istorikas Agnius Urbanavičius, tiriantis socialinę ir kultūrinę Lietuvos miestų raidą, surinko ir publikavo duomenis iš 1661–1795 metų naujųjų miestiečių įrašų Vilniaus miesto tarybos knygose². Jo publikuoto šaltinio įrašuose, pateikiamuose originalo – lotynų, lenkų – kalbomis, yra miestiečiais tapusių atvykėlių ir vietos gyventojų bei už juos laidavusių XVII–XVIII amžiaus vilniečių vardai ir pavardės, todėl sąrašas aktualus onomastikai, kaip ir teigia jo parengėjas³. Kad naujųjų miestiečių aktai rašyti lenkų ir lotynų kalbomis, lėmė to meto tarybos konfesinis dvilypumas: unitų dalies pareigūnai rūpinosi knygomis, kurios buvo rašomos lenkų, o katalikų – lotynų kalba⁴.

Šaltinis pasirodė įdomus, nes pagal jį Vilniaus ir jo apylinkių asmenvardžius galima atskirti nuo atneštinių iš kitų LDK ar Europos vietovių antroponimų ir taip išryškinti šios vietovės onimų paveldą, nes įvardijimuose nurodoma žmonių gyvenamoji ar kilmės vieta. Šaltinyje kartojasi tų pačių asmenų, tą patį pamatą turintys asmenvardžiai, todėl galima patikimai skirti autentiškas jų formas ir išvelgti užrašymo dėsningumus.

Tirti pasirinkti dvikamienių vardų kilmės asmenvardžiai, nes dalis jų kamienų užrašyti dažniau nei kitos kilmės onimų šaknys, todėl iš jų aiškiau matyti, kaip perteikiami tose pačiose pozicijose esantys garsai. Vėliau, remiantis šios kilmės vardų

1 Dėkojame recenzentams už išsakytas pastabas.

2 Urbanavičius 2009.

3 Urbanavičius 2009, 7.

4 Urbanavičius 2001, 26. Plačiau apie aktų pateikimą tiriamajame šaltinyje žr. Urbanavičius 2009, 7–19. Daugiau apie Vilniaus naujuosius miestiečius žr. Urbanavičius 2005.

duomenimis, galima aiškinti ir probleminius rečiau minėtų kitos kilmės asmenvardžių perteikimo atvejus. Be dvikamienių vardų inventoriaus negalima ir iš jų atsiradusių trumpinių kilmės asmenvardžių analizė. Kadangi šaltinyje gali būti fiksuoti ne tik iš Vilniaus regiono žinomi istoriniai asmenvardžiai, bet pasitaikyti ir nežinomų antroponimų, todėl naujais onimais galima papildyti lietuvių dvikamienių vardų ir jų kamienų sąvadus, sudarytus Zigmo Zinkevičiaus⁵. Tuo motyvuojamas dvikamienių vardų kilmės asmenvardžių tyrimas.

Taigi straipsnyje keliamas pagrindinis tikslas – pristatyti Urbanavičiaus sudarytame 1661–1795 metų Vilniaus naujųjų miestiečių ir jų laiduotojų sąrašė (toliau – *Sąrašė*) rastus lietuvių dvikamienių vardų kilmės asmenvardžius ir aptarti jų kamienų užrašymo ypatybes. Įgyvendinant šį tikslą siekta: 1) identifikuoti dvikamienius vardus, fiksuotus vietinių gyventojų ir atvykėlių asmenvardžiuose, aptarti jų darybą; 2) išskirti paveldėtus Vilniaus ir jo apylinkių dvikamienius asmenvardžius, jų kamienus ir pristatyti nežinomus šio regiono vardus, jų kamienus; 3) nustatyti, kokiomis grafemomis buvo užrašyti kamienų garsai, ir motyvuoti jų rašybos dėsninumus bei nenuoseklumus.

2. LIETUVIŲ DVIKAMIENIŲ ASMENVARDŽIŲ KILMĖS IR UŽRAŠYMO TYRIMAI. Lingvistinio Lietuvos miestiečių asmenvardžių tyrimo pradžia sietina su Vaclovo Biržiškos sudarytu studentų, XIV–XVIII amžiais vykusių studijuoti į užsienio universitetus iš Lietuvos miestų, sąrašu⁶ bei Petro Joniko Lietuvos studentų, kurie XV–XVIII amžiais mokėsi užsienio universitetuose, įvardijimų tyrimu⁷. Tačiau iš šių veikalų ryškėja tik būdingiausi miestiečių įvardijimo bruožai, juose nepristatoma atskirų miestų gyventojų asmenvardžių raida.

Pirmoji detali pasirinktu laikotarpiu viename mieste gyvenusių žmonių asmenvardžių analizė buvo atlikta Zinkevičiaus, kuris padėjo pamatus atskiro regiono istorinių onimų tyrimams, o jo darbai buvo vėlesnio laikotarpio Vilniaus istorinių antroponimų analizės pagrindas⁸. Zinkevičius pristatė Šv. Jono bažnyčios knygoje rastus XVII amžiaus pradžioje Vilniaus mieste ir jo apylinkėse funkcionavusius lietuviškos ir krikščioniškos kilmės antroponimus, rekonstruotus iš tėvavardžių, susiejo juos su pavardėmis, aptarė pagrindines užrašymo ypatybes bei išryškino kilmės ir darybos polinkius. Panašiai Joniško, Kauno, Kėdainių miestų istorinius asmenvardžius vėliau tyrė Alma Ragauskaitė⁹.

Tačiau didžiųjų Lietuvos miestų Vilniaus ir Kauno antroponimų tyrimai skiriasi analizuojamu laikotarpiu: Ragauskaitė tyrė XVI–XVIII amžių Kauno asmenvardžius, o Zinkevičius – XVII amžiaus (iki 1685 metų) Vilniaus. XVII amžiaus pabaigos–XVIII amžiaus Vilniaus asmenvardžiai netirti, nors apie jų tyrimo poreikį rašo ir Zinkevi-

⁵ LAVD 192–266, 73–169.

⁶ Biržiška 1987.

⁷ Jonikas 1973, 201–216.

⁸ Žr. LA.

⁹ Ragauskaitė 1999, 145–158; Ragauskaitė

2004, 8–18; Ragauskaitė 2005; Ragauskaitė 2012 ir kt.

čius¹⁰, vėliau analizavęs XVII amžiaus Rytų Lietuvos inventorių antroponimus, publikuotus Konstantino Jablonskio ir Mečislovo Jučo¹¹, ir aptaręs jų slavinimą.

Lietuvių dvikamieniai asmenvardžiai analizuoti daugelio tyrėjų; sudaryti šios kilmės vardų ir jų kamienų sąvada¹². Istorinės antroponimikos darbuose, aptariant vardų kilmę, kaip atskiras sluoksnis visada skiriami lietuvių dvikamieniai asmenvardžiai ir, priklausomai nuo tyrimo, nurodomos pagrindinės jų garsų užrašymo ypatybės. Iš tokio pobūdžio svarbesnių darbų minėtini Vitalijos Maciejauskienės¹³, Ragauskaitės¹⁴, Jono Palionio¹⁵ veikalai, nors juose paprastai siekiama pristatyti šaltiniuose rastus įvairios kilmės asmenvardžius, nesiimant detalios užrašymų analizės¹⁶.

Onomastikos literatūroje daugiausia dėmesio skirta XV–XVII amžių lietuvių dvikamieniams vardams. Čia viena svarbiausių yra Kazimiero Būgos, aptarusio lietuvių dvikamienių asmenvardžių struktūrą ir nustačiusio, kaip užrašomi jų garsai rusėnų kalba, analizė¹⁷. Taip pat aktualūs LDK laikų dvikamienių asmenvardžių sandarai analizuoti skirti Juozo Jurkėno darbai¹⁸ bei Daivos Sinkevičiūtės straipsniai, kur pristatomi šaltiniuose susidarę vardų kamienų variantai¹⁹. Lenkų pavardėse išlikę lietuvių dvikamieniai vardai pateikti Wojciecho Smoczyńskiego, nurodžiusio ir jų užrašymo lenkų kalba ypatybes²⁰. Taigi šių autorių darbuose vardai ir jų kamienai yra ne tik minimi, bet tiriami, kaip jie perteikti kitomis kalbomis.

Darbai, kuriuose daugiausia dėmesio skirta onimų užrašymams, yra minėtoji Zinkevičiaus monografija apie XVII amžiaus pradžios Vilniaus antroponimus²¹ ir Maciejauskienės straipsnis apie XVII amžiaus Lankeliškių parapijos oikonimus²². Vis dėlto ir Zinkevičius²³, ir Maciejauskienė²⁴ aptaria tik būdingiausias garsų perteikimo raidėmis ypatybes, retesnius užrašymo atvejus pateikdami prie atskirų onimų. Dar minėtini ir Vido Garliausko darbai²⁵, tačiau rašybos aspektu juose daugiau dėmesio skiriama tik autoriaus pasirinktiems užrašymo atvejams aptarti.

Taigi stokojama XVII amžiaus pabaigos ir vėlesnio laiko istorinių Vilniaus antroponimų tyrimų, o lietuvių dvikamieniai vardai kaip atskiras asmenvardžių sluoksnis yra plačiai tirti, siekiant pristatyti šaltinių onimus. Vis dėlto onomastų darbų, kur būtų detalai analizuojama atskirų šaltinių lietuvių asmenvardžių rašyba, yra

10 LA 243.

11 Zinkevičius 1997, 63–80.

12 Išsamiausi yra: LAVD 192–266, 73–169.

13 Maciejauskienė 1991.

14 Ragauskaitė 1999, 145–158; Ragauskaitė 2005.

15 Palionis 2003; Palionis 2008.

16 Kitų darbų, kur aptariami ir lietuvių dvikamieniai vardai, apžvalgą žr. LAVD 17–24.

17 Būga 1958 [1911], 201–269.

18 Jurkėnas 1966; Jurkėnas 1967, 43–50 ir kt.

19 Sinkevičiūtė 2007b, 117–131; Sinkevičiūtė 2008, 263–274; Sinkevičiūtė 2010, 325–340 ir kt.

20 Smoczyński 2001 [1982], 463–465. Dar žr.

Smoczyńskiego (2001 [1982], 461–463) darbų apie lenkiškai užrašytus lietuvių antroponimus apžvalgą; taip pat minėtini ir jo aptarti lietuvių kilmės asmenvardžiai, tarp kurių yra ir dvikamienių vardų, lenkų antroponimikone (SEM 7 19–30).

21 Žr. LA.

22 Maciejauskienė 2009.

23 LA 98–101.

24 Maciejauskienė 2009, 165–166.

25 Garliauskas 1998, 123–204; Garliauskas 2004.

nedaug, o sisteminio aptarimo, kaip kurio nors šaltinio (ar vieno kilmės sluoksnio) onimų garsai perteikiami raidėmis, nėra. Pastebėti antroponimų užrašymo nenuoseklumai kartais dar aiškinami ir raštininkų apsirikimais, neatidumu – kas ne visada atrodo įtikinama.

3. VIETINIŲ IR ATNEŠTINIŲ VILNIAUS ASMENVARDŽIŲ SKYRIMO PROBLEMATIKA. Urbanavičiaus publikuoti 1661–1795 metų miestiečių įrašai, kuriuose nurodomi atvykėliai (naujieji miestiečiai) ir vietiniai Vilniaus gyventojai (jų laiduotojai), kai pristatomi miesto piliečiais tampantys asmenys, padėjo dvikamienius asmenvardžius dalyti į vietos gyventojų ir atvykėlių vardus bei skirti juos nuo XVII amžiaus žinomų Vilniaus, jo apylinkių antroponimų. Asmenvardžiai iš *Sąrašo* įrašų dvejetaini: vieni turi tuos pačius pamatus kaip ir Zinkevičiaus rastieji XVII amžiaus dvikamieniai antroponimai, o kiti žinomi tik iš Urbanavičiaus sudaryto šaltinio.

Kadangi laiduotojai buvo miesto piliečiai, todėl manyta, kad dalis jų buvo senieji Vilniaus miesto ir jo apylinkių gyventojai, užrašyti dvikamieniais vardais, kuriuos rado ir XVII amžiaus Vilniaus antroponimus tyręs Zinkevičius. Todėl tų laiduotojų, kurie ankstesnio laiko įrašuose neminimi kaip atvykėliai, asmenvardžiai laikomi regionui būdingais vardais, nors taip manyti greičiausiai ir nėra tikslu: ne visi Zinkevičiaus rasti Vilniaus ir jo regiono asmenvardžiai yra vietos gyventojų, o ne ankstesnių atvykėlių vardai (to dabar jau negalima nustatyti). Kai to paties dvikamienio vardo pamatas yra skirtingų asmenų – laiduotojų ir atvykėlių naujųjų miestiečių – paveldimuose asmenvardžiuose, tada jis skiriamas prie Vilniaus regiono vardų. Ne visi naujieji miestiečiai buvo atvykėliai iš tolimų vietovių, nes miesto piliečiais tapdavo Vilniaus ir jo priemiesčių, apylinkių gyventojai. Todėl, remiantis lokalizacija, jų vardai laikomi vietos gyventojų asmenvardžiais.

Kaip minėta, identifikuojant regiono asmenvardžius remtasi 1977 metais Zinkevičiaus aptartais XVII amžiaus Vilniaus ir jo apylinkių gyventojų dvikamienių vardų kilmės asmenvardžiais. Pagrindinis Zinkevičiaus tiriamasis objektas buvo autentiški XVII amžiaus pradžios asmenvardžiai, surinkti iš Šv. Jono bažnyčios knygų. Tačiau Zinkevičiaus veikale pateikiama ir kitokių onimų – autentiškų ir rekonstruotų²⁶ XVII amžiaus vidurio Vilniaus asmenvardžių, surinktų iš vėlesnių Šv. Jono bažnyčios krikšto metrikų, bei autentiškų Vilniaus miesto ir jo apylinkių asmenvardžių, surinktų iš kitų šaltinių²⁷. Taigi pateikiant nuo XVII amžiaus vartotus Vilniaus ir jo apylinkių dvikamienių vardų kilmės asmenvardžius remtasi ne tik XVII amžiaus pradžios, bet ir vėlesnio laikotarpio vardais.

Kita dalis Urbanavičiaus *Sąrašo* minimų laiduotojų ir patys anksčiau buvo atvykėliai – tą rodo pasikartojantys asmenvardžiai, prie kurių yra tas pats vardas (kartais jo užrašymas varijuoja), nurodoma ta pati žmogaus veikla ir tai patvirtina chronolo-

26 Aptariant dvikamienių vardų kamienų rašybą, Zinkevičiaus pateiktos rekonstruotos vardų formos, suprantama, nebuvo in-

formatyvos ir padėjo tik skirti šio regiono asmenvardžius ir jų kamienus.

27 Sąrašą žr. iš LA 252–253.

ginė įrašų seka. Tokie naujųjų miestiečių, tapusių laiduotojais, įrašai nurodomi išnašose siekiant juos atskirti nuo paveldėtų asmenvardžių. Šie asmenvardžiai traktuojami kaip naujieji vardai, paplitę nuo XVII amžiaus pabaigos.

4. ASMENVARDŽIŲ PATEIKIMAS IR PROBLEMINIAI ATVEJAI. Remiantis *Sąrašu*, nuo Vilniaus ir jo apylinkių gyventojų dvikamienių vardų buvo atskirti atvykėlių į miestą antroponimai. Kiekvieno dvikamienio vardo apraše teikiamos be priesagų rekonstruotos lytys iš antrųjų dvinario įvardijimo narių ir nurodomi visi 1661–1795 metų šaltinio dvikamienių vardų kilmės asmenvardžiai, kuriais remiantis jos rekonstruotos. Kadangi aktuose naujųjų miestiečių pavardės užrašomos vardininku, o laiduotojų gali būti pateiktos ir su kilmininko galūne, todėl po šių antroponimų yra skaičiaus ir linksnio nuorodos. Antrieji įvardijimo nariai užrašyti dvejopai: naujųjų miestiečių ir laiduotojų, kurie minimi lotynų kalba rašytuose aktuose, asmenvardžiai neturi jokių galūnių, o laiduotojų, minimų lenkų kalba rašytuose aktuose, asmenvardžiai turi lenkų kalbos kilmininko galūnes. Asmenvardžių lytys rekonstruotos pagal Zinkevičiaus aptartus lietuvių vardų perteikimo lenkų kalba principus²⁸ ir pasirinkta teikti forma su ta galūne, kuri dažniausia kituose to paties pamato varduose.

Po kiekvieno šaltinio asmenvardžio nurodomas asmens statusas – laiduotojas (l) ar naujasis miestietis (nm), įrašo metai ir šaltinio įrašo numeris. Kai iš tos pačios onimų lyties yra išlikę keli dvikamienių vardų kilmės asmenvardžiai, tada jie teikiami abėcėlės tvarka, iš pradžių nurodant laiduotojų, vėliau – naujųjų miestiečių asmenvardžius. Išnašose iš šaltinio cituojami tie įrašai, kurie rodo, kad laiduotojai anksčiau buvo atvykėliai (tai matyti iš jų asmenvardžių, veiklos, įrašų metų), ir pasikartojantys tų pačių asmenų įvardijimai, atskleidžiantys varijuojančią rašybą. Kitais atvejais, kai tas pats žmogus buvo laiduotoju kelis kartus, išnašose paminimi tik įrašų numeriai.

Atskleidžiant kamienų užrašymo variacijas, siejami tuos pačius kamienus turintys šaltinio dvikamieniai asmenvardžiai. Prie pirmą kartą minimo dvikamienio vardo kamieno teikiama nuoroda į visus kitus šaltinyje rastus šio kamieno asmenvardžius (su ženklų ↓). Iš antrą ar kitus kartus minimų kamienų (su ženklų ↑) teikiama nuoroda į tą asmenvardį, kur nurodyti kiti tą kamieną turintys šaltinio vardai. Susistemintos visos rastų kamienų variacijos pateikiamos priede.

Siekiant parodyti regiono onimų paveldą, nurodomas tuos pačius kamienus turintis dvikamienis vardas iš XVII amžiaus Vilniaus ar jo apylinkių, remiantis Zinkevičiaus veikalu²⁹. Kai XVII amžiuje toks asmenvardis nefiksuotas, bet šaltinyje esančio vardo kamieną turi kiti Zinkevičiaus rasti XVII amžiaus dvikamieniai vardai, tada nurodomas kitas to kamieno asmenvardis. Rekonstruotos lytys lyginamos su Zinkevičiaus sudaryto lietuvių dvikamienių asmenvardžių sąvado vardais³⁰ ir dabartinėmis lietuvių pavardėmis³¹, siekiant išskirti dar nežinomus asmenvardžius. Jei iš rekonst-

28 LA 98–105.

29 Žr. LA.

30 LAVD 192–266.

31 Remiamasi LPŽ I, II.

ruoto dvikamienio vardo nefiksuota asmenvardžiu, bet vienas jo kamienas yra kituose dvikamieniuose varduose, tada teikiama nuoroda į kitus tą kamieną turinčius vardus. Pasitaikius lietuvių asmenvardyne nežinomiems kamienams, pateikiamas jų kilmės aiškinimas.

Tiriant antroponimus pasitaikė ir probleminis užrašymo atvejis: rastas nebaigtas rašyti asmenvardis, plg. *Norwey* l 1679 (673)³². Taip manoma remiantis iš asmenvardžio (avd.) *Žadvainas (žr. p. 303) kilusių antroponimų užrašymais, kur taip pat fiksuotas nebaigto rašyti antrojo kamieno asmenvardis. Kadangi šalia pirmojo kamieno *nor-* negalima atstatyti kito kamieno, kuris greičiausiai buvo *vaiš-* ar *vain-*, todėl iš *Norwey* nebuvo rekonstruotas asmenvardis.

Iš įrašų matyti, kaip senieji lietuvių asmenvardžiai mišo su krikščioniškos kilmės vardais. To rezultatas – šalia antroponimų, kurių pamatas – avd. *Klementas, plg. *Klementowicz* l 1732 (1878), nm 1770 (3244), 1783 (3871), fiksuota vardų, kuriuos galima kildinti iš šio asmenvardžio varianto *Klimantas, plg. *Klimantowicz* nm 1789 (4249), *Klimontowicz* nm 1723 (1455)³³. Tokių perdirbinių atsirado dėl asmenvardžių su dėmeniu *mant-* įtakos³⁴.

Pasitaikė atvejų, kai galima kitokia formaliai du kamienus turinčių asmenvardžių aiškinimo galimybė. Vienas jų – avd. *Berkinas, plg. *Berkenowicza* (gen. sg.) l 1688 (315)³⁵, *Berkinowicz* l 1661 (3, 4), 1665 (85, 86, 89), 1666 (112, 126), 1671 (412), *Berkinowicza* (gen. sg.) l 1669 (365, 371), kurį galima laikyti slavų kalbose susidariusiu vardu. Nors atrodo, kad šis asmenvardis, kurį skiria ir Zinkevičius³⁶, sudarytas iš kituose varduose pasikartojančių kamienų *ber-* ir *kin-*, tačiau dėl ryšio su slavų apeliatyvu jį atrodo patikimiau laikyti slavų kalbų asmenvardžiams būdingos priesagos *-in-* vediniu iš ukr. *беркуи* 'klampus, lipnus'.

Į tyrimą neįtrauktas avd. *Sambarkas, plg. *Szomborka* (gen. sg.) l 1785 (4013), *Szombork* nm 1780 (3718), nes šio pamato dvikamienis vardas greičiausiai perimtas iš lenkų kalbos, plg. lenk. avd. *Szamborko* (*SEM* 1 262). Kadangi pirmasis jo kamienas būdingas ne tik lietuvių, bet ir lenkų kalbai, o antrasis nefiksuotas kituose lietuvių dvikamieniuose varduose, todėl onimo atsisakyta. Tačiau prie kitų dvikamienių vardų priskirti iš *Sambaras (žr. p. 305) kilę antroponimai, nors avd. *Sambor* lenkų tyrėjai ir laiko slavų dvikamieniu vardu (*SEM* 1 262). Avd. *Sambaras lietuviškumą remia kituose lietuvių varduose pasikartojantys jo kamienai; kelis iš šio vardo kilusius asmenvardžius, kurių vienas fiksuotas tarminė forma, iš Vilniaus regiono taip pat nurodo Zinkevičius³⁷.

32 Žr. *Sąrašo* 673 įrašą (*fidei*ubente hon. Joanne *Norwey* cive mensuario Vil., 1679).

33 Tokia avd. *Klimantas* ir *Klementas* variacija pastebėta to paties žmogaus asmenvardyje, plg. *Sąrašo* 1455 įrašė (*Hon. Michael Klimontowicz natione ex parochia Wiazynensi f[i]lli(us) prestyberi Łatyholensis, 1723*) minimą naująjį miestietį, kuris yra tas pats asmuo kaip ir vėliau *Sąrašo* 1878 įrašė (*fide-*

jubente hon. Michaele Klementowicz ciue Vil., 1732) nurodytas laiduotojas.

34 *LAVD* 485.

35 Antrasis avd. *Berkenowicza* (gen. sg.) skiemuo greičiausiai gali būti perdirbtas dėl pirmojo skiemens įtakos derinant balses jas užrašant, žr. toliau.

36 *LAVD* 195.

37 *LA* 192.

5. PAVELDĖTI VILNIAUS MIESTO IR JO APYLINKIŲ GYVENTOJŲ DVIKAMIENIAI ASMENVARDŽIAI. Iš Urbanavičiaus publikuoto 1661–1795 metų *Sąrašo* galima rekonstruoti šias dvikamienių asmenvardžių lytis, kurios, remiantis minėtais kriterijais, laikytinos Vilniaus miesto, jo apylinkių onimų paveldu:

*Dau-gėl-a (ar *Dau-gel-a): *Dawgielowicz* l 1666 (148), *Dowgiałłowicza* (gen. sg.) l 1760 (2937), *Daugiello* nm 1754 (2682), *Dawgielewicz* nm 1726 (1622), *Dowgieliewicz* nm 1758 (2829). Dėl *dau-* užrašymų žr. *Dau-bar-as*↓, *Dau-gail-a*↓, *Dau-gin-as*↓, *Dau-gird-as*↓, *Dau-jot-as*↓; dėl *gėl-* užrašymų žr. *Ei-gėl-a*↓, *Jo-gėl-a*↓, *Vos-gėl-a*↓. Plg. avd. *Daugėla(s)* (LA 133; LAVD 198), *Daugelas* (LAVD 198), pvd. *Daugelà*, *Daugėla* (LPŽ I 468).

*Dau-gird-as: *Dowgird* l 1682 (845), *Daugirdzik* nm 1669 (356). Dėl *dau-* žr. *Dau-gėl-a*↑. Plg. avd. *Daugirdas* (LA 249; LAVD 198), pvd. *Daūgirdas* (LPŽ I 469).

*Ei-gėl-a (ar *Ei-gel-a): *Eygielewicz* l 1717 (1247)³⁸, 1719 (1289, 1300, 1302). Dėl *ei-* užrašymų žr. *Ei-min-as*↓; dėl *gėl-* žr. *Dau-gėl-a*↑. Plg. avd. *Eigėla(s)* (LA 139; LAVD 201), pvd. *Eigėlis*, *Eigėlis* (LPŽ I 565)³⁹.

*Ieš-mant-as (ar **Eis-mant-as*⁴⁰): *Iesmont* l 1753 (2632). Dėl *mant-* užrašymų žr. *Eis-mant-as*↓, *Nor-mant-as*↓, *Su-mant-as*↓, *Vil-mant-as*↓. Plg. avd. *Iešmantas* (LA 249; LAVD 207), *Eismantas* (LA 139; LAVD 201), pvd. *Iešmanta*, *Jiėšmantas* (LPŽ I 762, 834).

*Jo-gėl-a (ar *Jo-gel-a): *Iagielly* (gen. sg.) l 1775 (3444)⁴¹, *Jagiello* l 1671 (442)⁴², 1680 (754), *Iagiello* nm 1773 (3332), *Jagiello* nm 1764 (3089). Dėl *gėl-* žr. *Dau-gėl-a*↑. Plg. avd. *Jogėla(s)* (LA 249; LAVD 208), *Jogelas* (LAVD 208), pvd. *Jógėla* (LPŽ I 837–838).

*Kar-but-as: *Korbutowicz* l 1753 (2635), 1757 (2822)⁴³, 1760 (2930)⁴⁴, 1762 (3005), 1763 (3017), 1764 (3083), *Korbutowicza* (gen. sg.) l 1760 (2915, 2921, 2931), 1762 (2989), 1763 (3033, 3035), 1764 (3077, 3082, 3091, 3103, 3107, 3109, 3110, 3113), 1765 (3128), 1767 (3154), 1768 (3199, 3200, 3207, 3211), 1772 (3302), *Korbutowicza* (gen. sg.) l 1764 (3117), *Korputowicza* (gen. sg.) l 1777 (3553)⁴⁵, *Kurbutowicza* (gen. sg.) l 1749 (2438)⁴⁶, *Kurbuto-*

38 Tas pats asmuo, kurį rodo pasikartojantis vardas, minimas ir *Sąrašo* 1289, 1300, 1302 įrašuose.

39 Šias pavardes LPŽ I 565 autoriai sieja su liet. *eigà*, nors jų pamatą sudaro kamienai *ei-* ir *gel-* (*gėl-*), fiksuoti kituose asmenvardžiuose.

40 Dėl /ei/ užrašymo <ie> žr. toliau.

41 Kad *Sąrašo* 3444 įrašė (za rekomędacyą [...] *ucz. Iozeffa Iagielly maystra kunsztu safianickiego i obywatela Wil.*, 1775) minimas laiduotojas yra tas pats asmuo kaip ir 3332 įrašo (*Ucz. Iozef Iagiello safianik rodem z dobr kapitulnych Giedywidzie zwanych*, 1773) naujasis miestietis, rodo vardas ir veikla.

42 Tas pats asmuo, kurį rodo pasikartojantis vardas ir veikla, minimas *Sąrašo* 754 įrašė.

43 Tas pats asmuo, kurį rodo pasikartojantis vardas ir veikla, minimas *Sąrašo* 2915, 3103, 3302 įrašuose.

44 Tas pats asmuo, kurį rodo pasikartojantis vardas ir veikla, minimas *Sąrašo* 2921, 2931, 2989, 3005, 3017, 3033, 3035, 3059, 3077, 3082, 3083, 3091, 3107, 3109, 3110, 3113, 3117, 3128, 3154, 3199, 3200, 3207, 3211 įrašuose.

45 Kad *Sąrašo* 3553 įrašė (za rekomędacyą [...] *ucz. Kazimierza Korputowicza maystra kunsztu szewskiego i obywatela Wil.*, 1777) minimas laiduotojas yra tas pats asmuo kaip ir 3206 įrašo (*Ucz. Kazimierz Korputowicz [Korbhutowicz] szewc rodem z miasteczka Porozow nazwanego [w] Wołkowyskim powiecie sytuowanego*, 1768) naujasis miestietis, rodo vardas ir veikla.

46 Kad *Sąrašo* 2438 įrašė (*slaw. p. Andrzej Kurbatowicza kupca mieszcz. Wil.*, 1749) minimas tas pats laiduotojas kaip ir 2635 įrašė (*fidejubente famato ac spectabili d. Andr[ea] Korbutowicz negotiat(ore) Vil.*, 1753), rodo

wicza (gen. sg.) 1 1764 (3059), *Korbut* nm 1782 (3818), *Korbutowicz* [*Kurbatowicz*]⁴⁷ nm 1742 (2151), *Korputowicz* [*Korbhutowicz*] nm 1768 (3206), *Kurbatowicz* (gen. sg.) nm 1748 (2382). Dėl *but-* užrašymų žr. *Mil-but-as*↓, *Nor-but-as*↓, *Sei-but-as*↓, *Sy-but-as*↓, *Svir-but-as*↓, *Vil-but-as*↓. Plg. avd. *Karbutas* (LA 151; LAVD 210), pvd. *Kāributas* (LPŽ I 925).

****Ky-bart-as***: *Kibort* 1 1757 (2823)⁴⁸, *Kiborta* (gen. sg.) 1 1757 (2826), *Kybort* 1 1726 (1637). Plg. avd. *Kybartas* (LA 154; LAVD 212), pvd. *Kýbartas* (LPŽ I 985).

****Loš-kant-as***: *Laszkont* 1 1744 (2207). Dėl *kant-* užrašymų žr. *Ge-kant-as*↓, taip pat dėl *kant-* plg. avd. *Galkantas* (LA 140). Kamienas *loš-* kituose dvikamieniuose asmenvardžiuose, atrodo, nefiksuotas ir sietinas su liet. *lōšti* 'lenktis atgal, lenkti atgal (liemenį, nugarą, galvą)' (LKŽe). Taip pat galima rekonstruoti ir kamieną *laš-*, remiantis tos pačios kilmės Zinkevičiaus minimų vienkamienių asmenvardžių *Los* 2214; *Las* 227 užrašymais, iš kurių matyti grafemų <a> ir <o> variacija kamiene, ir tada *laš-* sietinas su liet. *lašas* 'mažas skysčio kiekis' (LKŽe), *lašėti* 'lašais kristi, varvėti' (LKŽe) ar su krikštavardžio trumpinio *Влас* ← *Власиū* perdirbiniu⁴⁹.

****Mil-but-as***: *Milbutowicz* nm 1663 (21)⁵⁰. Dėl *mil-* užrašymų žr. *Mil-vyd-as*↓; dėl *but-* žr. *Kar-but-as*↑. Plg. avd. *Milbutas* (LA 173; LAVD 221), pvd. *Milbutas* (LPŽ II 238).

****Mil-vyd-as***: *Milwitowicza* (gen. sg.) 1 1675 (500). Dėl *mil-* žr. *Mil-but-as*↑. Plg. avd. *Milvydas* (LA 173; LAVD 222), pvd. *Milvydas* (LPŽ II 246).

****Nor-but-as***: *Narbutowicz* 1 1683 (913), nm 1668 (240), 1718 (1269). Dėl *nor-* užrašymų žr. *Bei-nor-as*↓, *Dai-nor-as*↓, *Nor-mant-as*↓, *Vaiš-nor-as*↓; dėl *but-* žr. *Kar-but-as*↑. Plg. avd. *Norbutas* (LA 177; LAVD 226), pvd. *Nárbutas* (LPŽ II 296–297).

****Sy-but-as***: *Szybutowicz* 1 1725 (1564). Dėl *but-* žr. *Kar-but-as*↑. Plg. avd. *Sybutas* (LAVD 239), pvd. *Sibutāvičius* (LPŽ II 708)⁵¹.

****Skir-gail-a***: *Skirgayla* 1 1733 (1954), *Skirgaylo* 1 1684 (976), 1732 (1926)⁵², nm 1728 (1684). Dėl *gail-* užrašymų žr. *Dau-gail-a*↓, *Mid-gail-a*↓, *Rin-gail-a*↓. Plg. avd. *Skirgaila(s)* (LA 249; LAVD 242), pvd. *Skirgáila* (LPŽ II 742).

****Svir-but-as***: *Swirbuta* (gen. sg.) 1 1668 (314). Dėl *but-* žr. *Kar-but-as*↑. Plg. avd. *Svirbutas* (LA 202; LAVD 247), pvd. *Svirbutas* (LPŽ II 869).

vardas ir veikla. Šis asmuo anksčiau greičiausiai buvo naujasis miestietis, žr. *Sąrašo* 2151 įrašą (*Andrzej Korbutowicz* [*Kurbatowicz*] *rodem z miasta IKM Połocka za rekomendacyią*, 1742), – tai rodo tas pats vardas.

47 Čia ir toliau laužtiniuose skliaustuose pateikiami to paties užrašymo variantai iš *Sąrašo*.

48 Tas pats asmuo, kurį rodo pasikartojantis vardas ir veikla, minimas *Sąrašo* 2826 įrašė.

49 LA 164.

50 Šis naujasis miestietis yra kilęs iš Vilniaus – žr. *Sąrašo* 21 įrašą (*Fam. Martinus Milbutowicz cerdo ex civitate metropolitana Vilnensi oriundus iurisdictionis v[e]n[er]abilis capituli Vil., 1663*).

51 Šią pavardę LPŽ II 708 autoriai kildina iš pvd. *Seibutāvičius*, nors pvd. *Sibutāvičius* pamatas sudarytas iš dviejų savarankiškų kamienų *si-* ir *but-*, fiksuotų kituose asmenvardžiuose.

52 Kad *Sąrašo* 1926 įrašė (*fide jubente Casimiro Skirgaylo seniore textoru(m) ciue Vil., 1732*) minimas laiduotojas (taip pat ir 1954 įrašė) yra tas pats asmuo kaip ir 1684 įrašo (*Hon. Casimir(us) Skirgaylo textor natione de districtu Kaunensi ex parochia Wędgotensi nobilis, 1728*) naujasis miestietis, rodo vardas ir veikla.

***Uo-gint-as** (ar ***Ai-gint-as**)⁵³: *Oginty* (gen. sg.) I 1789 (4207)⁵⁴, *Oginta* (gen. sg.) nm 1784 (3921). Kamienas *uo-* kituose dvikamieniuose asmenvardžiuose, atrodo, nefiksuotas, jo kilmė neaiški⁵⁵, tačiau įmanoma, kad *uo-* < *uog-* (plg. liet. *úoga* 'augalo vaisius' *LKŽe*), kuris pakito dėl asimiliacijos prieš antrąjį kamieną. Dėl *gint-* žr. Zinkevičių⁵⁶. Plg. pvd. *Āgintas, Ogintas, Ūogintas* (LPŽ I 68; LPŽ II 344, 1105).

***Vaiš-nor-as**: *Weyszner* nm 1692 (1130)⁵⁷. Dėl *vaiš-* užrašymų žr. *Vaiš-éd-a*↓; dėl *nor-* žr. *Nor-but-as*↑. Plg. avd. *Vaišnoras* (LA 213; LAVD 256), pvd. *Vaišnoras* (LPŽ II 1137).

***Žad-vain-as**: *Zadwoynia* (gen. sg.) I 1773 (3344)⁵⁸, *Zadwoynia* [*Zadwoyni*] (gen. sg.) I 1773 (3343), *Zadwoy* nm 1749 (2430)⁵⁹. Dėl *vain-* užrašymų žr. *By-vain-as*↓, *Gel-vain-as*↓. Plg. avd. *Žadvainas* (LAVD 264), pvd. *Žadaveinis* (LPŽ II 1306).

Iš pateiktų nuorodų į Zinkevičiaus tirtus XVII amžiaus asmenvardžius matyti, kad dalis dvikamienių vardų lyčių, rekonstruotų iš Urbanavičiaus sudarytame šaltinyje minimų asmenvardžių, buvo žinomos ir iš XVII amžiaus antroponimų (tokių lyčių 13). Vienos jų atstatytos iš laiduotojų, kurie 1661–1795 metų *Sąrašė* nefiksuoti kaip atvykėliai, dvikamienių asmenvardžių (žr. *Eigėla, Iešmantas, Milvydas, Kybartas, Svirbutas*) ar vietinių gyventojų, tapusių naujaisiais miestiečiais, antroponimų (žr. *Milbutas, Vaišnoras*). Kitos vardų lytys rekonstruotos iš laiduotojų ir atvykėlių iš kitų vietovių, kurie tapo naujaisiais miestiečiais, asmenvardžių (žr. *Daugėla, Daugirdas, Jogėla, Karbutas, Norbutas, Skirgaila*). Taigi 1661–1795 metų *Sąrašo* dvikamieniai vardai patvirtina, kad kai kurie XVII amžiaus Vilniaus asmenvardžių funkcionuoja ir vėlesniu laiku.

Kitos tirtų vardų lytys rekonstruotos tik iš 1661–1795 metų *Sąrašė* esančių dvikamienių asmenvardžių (jų 4). Vienos jų atstatytos iš laiduotojų asmenvardžių (žr. *Loškantas, Sybutas*), o kitos – iš naujųjų miestiečių, kilusių iš Vilniaus apylinkių ir vėliau tapusių laiduotojais, antroponimų (žr. *Uogintas, Žadvainas*). Iš šių lyčių kilę dvikamieniai asmenvardžiai taip pat yra Vilniaus miesto ir jo apylinkių onimų paveldas, tačiau žinomas tik iš Urbanavičiaus publikuoto 1661–1795 metų *Sąrašo*.

Remiantis šiais asmenvardžiais, Zinkevičiaus sudarytas lietuvių dvikamienių vardų sąvadas⁶⁰ pildytinas 1661–1795 metų *Sąrašo* avd. *Loškantas*, kuris iki šiol nebuvo rastas istorijos šaltiniuose. Taip pat į dvikamienių vardų sąvadą įtrauktinas ir 1661–1795 metų *Sąrašo* avd. *Uogintas*, žinomas ir iš LPŽ esančios pvd. *Ūogintas*, bet nefiksuotas minėtame sąvade.

53 Dėl /ai/ užrašymo <o> žr. toliau. Įmanoma, kad *ai-* yra *ei-* variantas, plg. dvikamienių vardų su antruoju kamieniu *but-* pirmojo kamieno varijavimą (LA 139).

54 Kad *Sąrašo* 4207 įrašė (*za rekomędacyą* [...] *ucz. Michała Oginty, maystra mularskiego i obywatela Wil.*, 1789) minimas laiduotojas yra tas pats asmuo kaip ir 3921 įrašo (*Ucz. Michał Oginta, professyi mularskiey y galanteryą handlujący, rodem z miasta J. K. M. stołeczneho Wilna* 1784) naujasis miestietis iš Vilniaus, rodo vardas ir veikla.

55 LPŽ II 1105.

56 LAVD 94.

57 Jis kilęs iš Vilniaus apylinkių nuo Nemenčinės, plg. *Sąrašo* 1130 įrašą (*Thomas Weyszner furman z Niemęczyzna*, 1692).

58 Tas pats asmuo, kurį rodo pasikartojantis vardas ir veikla, minimas *Sąrašo* 3343 įrašė.

59 Jis kilęs iš Vilniaus, plg. *Sąrašo* 2430 įrašą (*Ucz. p. Iozef Zadwoy kunsztu zarebackiego rodem z miasta tuteyszego IMP stołeczneho Wilna*, 1749), o iki pabaigos neparašytą jo pavardę rodo kiti asmenvardžiai, kurių pamatas yra tas pats avd. *Žadvainas*.

60 LAVD 192–266.

6. ATVYKĖLIŲ Į VILNIAUS MIESTĄ DVIKAMIENIAI ASMENVARDŽIAI. Iš Urbanavičiaus publikuoto 1661–1795 metų *Sąrašo* asmenvardžių, kurie priklausė atvykėliams į Vilniaus miestą, galima rekonstruoti šias dvikamienių vardų lytis:

***Aš-vil-a**: *Oswiłowicz* [*Oswyłowicz*] nm 1666 (115). Dėl *vil-* užrašymų žr. *Vil-but-as*↓, *Vil-mant-as*↓. Plg. avd. *Ašvilas* (LA 249; LAVD 194).

***Bei-nor-as**: *Beynarowicz* nm 1683 (948). Dėl *nor-* žr. *Nor-but-as*↑. Plg. avd. *Beinoras* (LA 249; LAVD 195), pvd. *Beīnoras* (LPŽ I 221).

***By-vain-as**: *Biwoń* nm 1716 (1232). Dėl *vain-* žr. *Žad-vain-as*↑. Plg. avd. *Byvaina(s)* (LA 249; LAVD 196), pvd. *Bývainis* (LPŽ I 269).

***Dai-nor-as**: *Daynarowicz* nm 1764 (3072), *Deynarowicz* nm 1692 (1125), 1749 (2483). Dėl *nor-* žr. *Nor-but-as*↑. Plg. avd. *Dainoras* (LAVD 198), pvd. *Daīnoras* (LPŽ I 447).

***Dau-bar-as**: *Dauborowicz* nm 1668 (274), *Dawborowicz* nm 1677 (571). Dėl *dau-* žr. *Dau-gėl-a*↑; dėl *bar-* užrašymų žr. *Kil-bar-as*↓, *Sum-bar-as*↓. Plg. avd. *Daubaras* (LA 133; LAVD 198), pvd. *Daūbaras* (LPŽ I 465–466).

***Dau-gail-a** (ar **Dau-gal-a**): *Dowgołowicz* nm 1755 (2742). Dėl *dau-* žr. *Dau-gėl-a*↑; dėl *gail-* žr. *Skir-gail-a*↑. Plg. avd. *Daugala(s)* (LA 133; LAVD 198), *Daugailas* (LAVD 198), pvd. *Daūgalas* (LPŽ I 467).

***Dau-gin-as**: *Dawgin* nm 1680 (755). Dėl *dau-* žr. *Dau-gėl-a*↑. Plg. avd. *Dauginis, -as* (LA 133⁶¹; LAVD 198), pvd. *Dauginas* (LPŽ I 469).

***Dau-jot-as**: *Dowiatt* [(gen. sg.) *Dowiata*] nm 1785 (4015). Dėl *dau-* žr. *Dau-gėl-a*↑. Plg. avd. *Daujotas* (LA 133; LAVD 199), pvd. *Daūjotas* (LPŽ I 471).

***Do-void-as**: *Dowodzun* nm 1683 (972). Plg. avd. *Dovadas* (LA 136; LAVD 200), *Dovaidas* (LAVD 200).

***Ei-min-as**: *Eymynowski* nm 1676 (531). Dėl *ei-* žr. *Ei-gėl-a*↑. Plg. avd. *Eiminas* (LA 249; LAVD 201).

***Eis-mant-as**: *Eysmont* nm 1763 (3027), 1775 (3442). Dėl *mant-* žr. *Ieš-mant-as*↑. Plg. avd. *Eismantas* (LA 139; LAVD 201), pvd. *Eīsmantas* (LPŽ I 568–569).

***Ge-kant-as**: *Giecunt* nm 1781 (3771). Dėl *kant-* žr. *Loš-kant-as*↑. Dėl *ge-* žr. LAVD 90.

***Gel-vain-as**: *Gietwanowski* I 1668 (260)⁶², nm 1667 (176). Dėl *vain-* žr. *Žad-vain-as*↑. Plg. avd. *Gelvonis* (LA 141)⁶³.

61 Šį asmenvardį Zinkevičius laiko priesagos *-inis* vediniu (LA 133), nors jį galima laikyti ir sudarytu iš dviejų kamienų *dau-* ir *gin-*, fiksuotų kituose asmenvardžiuose.

62 Kad *Sąrašo* 260 įrašė (plg. *fideiubente hon. Valentino Gietwanowski ciue albicerdone Vil., 1668*) minimas laiduotojas gali būti tas pats asmuo kaip ir 176 įrašo (plg. *Hon. Valentinus Gietwanowski de oppido Wilkomirien[si] regalis ditionis oriundus, 1667*) naujasis miestietis, rodo tas pats vardas.

63 Šį asmenvardį Zinkevičius laiko priesagos *-onis* vediniu (LA 141), tačiau jį galima laikyti ir sudarytu iš dviejų kituose asmenvardžiuose fiksuotų kamienų *gel-* ir *vain-*, kuris čia užrašytas [wan-], [won-]. Taip užrašytas asmenvardis fiksuotas ir vietovardinės kilmės pvd. *Gelvanovskas* (LPŽ I 649), susidariusioje iš asmenvardinės kilmės vietovardžio *Gélvonai*.

***Kan-taut-as**: *Kantowt* I 1683 (953)⁶⁴, *Kuntowt* nm 1678 (623), 1683 (934). Dėl taut-užrašymų žr. *Man-taut-as*↓. Plg. avd. *Kantautas* (LA 249; LAVD 210), pvd. *Kántautas* (LPŽ I 913–914).

***Kil-bar-as**: *Kilbor* nm 1663 (58). Dėl *bar-* žr. *Dau-bar-as*↑. Plg. avd. *Kilbaras* (LA 155; LAVD 212).

***Man-taut-as**: *Mantatowicz* nm 1680 (778). Dėl *taut-* žr. *Kan-taut-as*↑. Plg. avd. *Mantautas* (LA 125, 249; LAVD 218), pvd. *Mañtautas* (LPŽ II 155).

***Mid-gail-a**: *Midgalo* [(gen. sg.) *Migdalų*] nm 1779 (3673)⁶⁵. Dėl *gail-* žr. *Skir-gail-a*↑. Kamienas *mid-* kituose dvikamieniuose asmenvardžiuose, atrodo, nefiksuotas, tačiau jis gali būti kildinamas iš šiame areale fiksuoto trumpinio kamieno *mind-*, plg. avd. *Mindinis* (LA 174)⁶⁶, kuris sandūroje pakito dėl pozicijos prieš antrąjį kamieną; dar plg. liet. pvd. *Migaūdis* < *Milgaūdis* (LPŽ II 225)⁶⁷.

***Nor-mant-as**: *Narmont* nm 1686 (1062). Dėl *nor-* žr. *Nor-but-as*↑; dėl *mant-* žr. *Ieš-mant-as*↑. Plg. avd. *Normantas* (LAVD 227), pvd. *Nórmantas* (LPŽ II 335).

***Rin-gail-a**: *Ryngał* nm 1679 (682). Dėl *gail-* žr. *Skir-gail-a*↑. Kamienas *rin-* < *rim-*, dėl to plg. avd. *Rimgaila* (LA 190), *Ringailas* (LAVD 235), pvd. *Ringáila* (LPŽ II 612).

***Sau-rim-as**: *Saurymowicz* nm 1663 (50). Dėl *rim-* žr. *Rin-gail-a*↑. Plg. avd. *Saurimas* (LA 249; LAVD 238), pvd. *Siaurimāvičius* (LPŽ II 707)⁶⁸.

***Sei-but-as**: *Seybutowicz* I 1733 (1951)⁶⁹, nm 1719 (1289). Dėl *but-* žr. *Kar-but-as*↑. Plg. avd. *Seibutas* (LA 193; LAVD 239), pvd. *Seibūtis* (LPŽ II 692).

***Sam-bar-as**: *Szumbarowicz* nm 1666 (153). Dėl *bar-* žr. *Dau-bar-as*↑. Kamienas *sum-* gali būti atsiradęs ir iš *sam-* dėl tarmės ypatybių, dėl to plg. avd. *Sambaras* (LA 192; LAVD 237), *Sumbaras* (LAVD 246), pvd. *Sambòras* (LPŽ II 669).

***Su-mant-as**: *Sunomt* nm 1743 (2173). Kamienas *mant-* užrašytas su metateze, dėl *mant-* žr. *Ieš-mant-as*↑. Plg. avd. *Sumantas* (LAVD 246).

64 Kad *Sqrašo* 953 įrašė (plg. *Christophorus Kantowt ciuibus Vil.*, 1683) minimas laiduotojas gali būti tas pats asmuo kaip ir 934 įrašo (plg. *Hon. Christophorus Kuntowt polentarius nobili genere de palatinatu Viln[ensi] ex tractu v[er]o Suincanen[si] ad tiunatum Viln[ensem] p[er]tinen[tem] oriundus*, 1683) naujasis miestietis, rodo tas pats vardas.

65 Variantiškas įrašas [*Migdalų*] galėjo atsirasti raštininkui asociatyviai perdirbus asmenvardį pagal lenk. *migdał* 'migdolas'. Dar plg. dažnesnes lenk. pvd. *Migdal*, *Migdalewicz*, *Migdał*, *Migdałowicz*, *Migdałowski* ir kt. (SSNO 6 349) šalia gerokai retesnių lenk. pvd. *Midgal*, *Midgalska*; *Midgał* (SSNO 6 326), paplitusių tose pačiose vadijose kaip ir kamieno *migdał-* pavardės. Dalis jų galėjo būti ir baltiškos kilmės, vėliau perdirbtos asociatyviai veikiant apeliatyvui.

66 Šį asmenvardį Zinkevičius sieja su liet. *nusi-miñd-inti* ← *nusimiñti* (LA 174), tačiau avd. *Mindinis* (kaip ir kiti lietuvių kamieno *mind-* asmenvardžiai) gali būti kildinami iš liet. *Mindas, susidariusio iš avd. *Mindaugas* pirmojo kamieno ir antrojo pradžios.

67 Daugiau panašių atvejų žr. Sinkevičiūtė 2007b, 124–125; Sinkevičiūtė 2008, 266–267.

68 LPŽ II 707 autoriai šios pavardės nelaiko dvikamieni ir ją sieja su liet. *siaūras*, nors ryšys su apeliatyvu gali būti ir antrinis, atsiradus perdirbus asmenvardį, turėjusį du kamienus *sau-* ir *rim-*.

69 Kad *Sqrašo* 1951 įrašė (plg. *hon fidejubente hon. Iacobo Seybutowicz pileatore cive Vil.*, 1733) minimas laiduotojas yra tas pats asmuo kaip ir 1289 įrašo (plg. *Hon. Iacobus Seybutowicz pileator natione de oppido Inturki dicto*, 1719) naujasis miestietis, rodo tas pats vardas ir jo veikla.

***Sur-moc-as**: *Szurmacewicz* nm 1787 (4098). Dėl *sur-* plg. avd. *Survilas* (LA 201). Kamienas *moc-* kildintinas iš krikštovardinės kilmės avd. *Mocas, Mocis, Mocys, Mōcius* (LPŽ II 262–264), o jo variantas *mac-* pasitaiko kituose naujuose dvikamieniuose asmenvardžiuose, pvz.: pvd. *Mācpreikšis, Macvilas* (LPŽ II 126, 127).

***Ul-mint-as**: *Ulmint* nm 1764 (3067). Dėl *mint-* plg. avd. *Normintas* (LA 177). Kamienas *ul-* greičiausiai kildintinas iš krikštovardinės kilmės avd. *Ūllis, Ullys* (LPŽ II 1100–1001)⁷⁰, o sąsajos su kamieniu *al-* problemiškos, nes neaiškios priežastys, kodėl *al-* pakito į *ul-* (LPŽ II 1102).

***Vaiš-éd-a**: *Woysiad* nm 1793 (4321). Dėl *vaiš-* žr. *Vaiš-nor-as*↑. Kamienas *éd-* iki šiol žinomuose dvikamieniuose asmenvardžiuose, atrodo, nefiksuotas ir dėl to yra problemiškas. Jis sietinas su liet. *ésti, éda* ‘imti maistą (kramtant), valgyti’ (LKŽe), dar plg. pvd. *Vaisietà, Voisiatas* ir kt. (LPŽ II 1136, 1248)⁷¹. Dėl liaudies etimologijos susidariusį kamieną *éd-* galima išvelgti avd. *Dalgéda*⁷², taip pat plg. liet. *duonėdis, gyvėda, pelėda* ir kt., kur *éd-* yra antrasis dėmuo⁷³, – tai rodo jo dažnumą apeliatyvinėje leksikoje. Kad *éd-* galėtų būti dvikamienių vardų kamieniu dėl semantikos plg. liet. *daugnorà, saunorà*⁷⁴, kur antrasis dėmuo *nor-* taip pat yra ir dvikamienių vardų sudedamoji dalis⁷⁵.

***Vieš-tart-as**: *Wiesztertowicza* (gen. sg.) l 1785 (3987)⁷⁶, *Wiesztertowicz* nm 1775 (3451). Dėl *vieš-* žr. avd. *Viešviltas* (LA 217). Plg. avd. *Vieštartas* (LAVD 259), pvd. *Viėš-tartas* (LPŽ II 1207).

***Vil-but-as**: *Wilbutowicz* nm 1724 (1488). Dėl *vil-* žr. *Aš-vil-a*↑; dėl *but-* žr. *Kar-but-as*↑. Plg. avd. *Vilbutas* (LA 218; LAVD 259), pvd. *Vilbutas* (LPŽ II 1210).

***Vil-mant-as**: *Wilmontt* nm 1667 (220). Dėl *vil-* žr. *Aš-vil-a*↑; dėl *mant-* žr. *Ieš-mant-as*↑. Plg. avd. *Vilmantas* (LA 249; LAVD 260).

***Vos-gél-a** (ar ***Vos-gel-a**): *Wozgielto* [Wazgielto] nm 1756 (2789). Dėl *gél-* žr. *Dau-gél-a*↑. Plg. avd. *Vosgelas, Vosgėlas* (LAVD 262), pvd. *Vozgela* (LPŽ II 1256).

Iš pateiktų sąsajų su Vilniaus asmenvardžiais matyti, kad dalis atvykėlių dvikamienių antroponimų yra kilę iš tų pačių lyčių, kurios yra pamatas XVII amžiaus dvi-

⁷⁰ Žr. LAVD 153.

⁷¹ LPŽ II 1137 autoriai šias pavardes gretina su liet. *Vaišis*, tačiau tada problemiški lieka pavardės baigmenys *-ieta, -eta* ir pan. Atsižvelgus į asmenvardžių perteikimo slavų kalbomis ypatybes pvd. *Vaisietà, Voisiatas* ir kt. galima aiškinti atsiradusias perdirbus avd. *Vaišėdas ar pan., kai /è/ užrašomas <ia>, /d/ – <t> (dėl to žr. toliau). Rytinėje Lenkijos dalyje gan gausiai fiksuota lenk. pvd. *Wojsiat*, dar plg. ir lenk. pvd. *Wojszat* (SSNO 6 291–292), dėl paplitimo arealo gali būti laikoma baltiška, ne tik sietina su deminutyvine lenk. vardo *Wojciech* forma (SEM 1 348).

⁷² Sinkevičiūtė 2010, 333.

⁷³ Skardžius 1996 [1943], 428, 431.

⁷⁴ Skardžius 1996 [1943], 436.

⁷⁵ Kamieno *éd-* patikimumo klausimas turėtų būti išspręstas suradus naujų jį turinčių asmenvardžių, kurių kitas kamienas taip pat būtų paliudytas kituose dvikamieniuose varduose.

⁷⁶ Kad *Sąrašo* 3987 įrašė (za rekomendacyą [...] *ucz. Bazylego Wiesztertowicza, maystra kunsztu gancarskiego i obywatela Wil.*, 1785) minimas laiduotojas yra tas pats asmuo kaip ir 3451 įrašo (*Ucz. Bazyli Wiesztertowicz gancarz, rodem z wioski Hołodnicy zwaney, z parafij Piechelskiey*, 1775) naujasis miestietis, rodo vardas ir veikla. Naujojo miestiečio, minimo *Sąrašo* 3451 įrašė, pavardė galėjo būti klaidingai perskaityta, nes vietoj grafemos [t] parašyta vizualiai panaši [ł].

kamienių vardų, rastų Zinkevičiaus (jų 20). Visos lytys rekonstruotos iš naujųjų miestiečių, į Vilnių atvykusių iš kitų LDK vietovių, asmenvardžių (žr. *Ašvila, Beinoras, Byvainas, Daubaras, Daugala, Dauginas, Daujotas, Dovaidas, Eiminas, Eismantas, Gelvainas, Kantautas, Kilbaras, Mantautas, Ringaila, Saurimas, Sambaras, Seibutas, Vilbutas, Vilmantas*). Dalis iš šių lyčių kildinamus antroponimus turėjusių naujųjų miestiečių vėliau tapo laiduotojais (žr. *Gelvainas, Kantautas, Seibutas*). Taigi šios atvykėlių vardų lytys jau buvo žinomos iš XVII amžiaus Vilniaus miesto ir jo apylinkių asmenvardžių, ir 1661–1795 metais iš jų kilusiais antroponimais buvo papildytas vietos gyventojų vardynas.

Kitos dalies 1661–1795 metų *Sąrašo* dvikamienių asmenvardžių, rastų atvykėlių į Vilniaus miestą įrašuose, lytys neužfiksuotos Zinkevičiaus tirtuose XVII amžiaus Vilniaus ir jo apylinkių antroponimuose (jų 10). Daugelis jų rekonstruotos iš naujųjų miestiečių asmenvardžių (žr. *Dainoras, Gekantas, Midgaila, Normantas, Sumantas, Surmocas, Ulmintas, Vaišėda, Vosgėla*) ir viena – iš naujojo miestiečio, vėliau tapusio laiduotoju, asmenvardžio (žr. *Vieštartas*). Iš šių lyčių kilusiais antroponimais ir praplėstas Vilniaus vardų inventorių XVII amžiaus pabaigoje–XVIII amžiuje.

Dalis naujųjų miestiečių asmenvardžiuose fiksuotų dvikamienių vardų iki šiol nebuvo žinomi iš istorijos šaltinių. Taigi Zinkevičiaus sudarytas lietuvių dvikamienių vardų sąvadas⁷⁷ pildytinas avd. *Gekantas, Midgaila* ir galbūt *Vaišėda*; taip pat nauji yra ir avd. *Surmocas, Ulmintas*.

Iš 1661–1795 metų *Sąrašo* minimų vietinių gyventojų bei atvykėlių asmenvardžių galima išskirti ir dvikamienių vardų kamienus, kurie laikytini Vilniaus miesto ir jo apylinkių onimų paveldu. Dalis šių kamienų yra ir Zinkevičiaus tirtuose vilniečių asmenvardžiuose: *aš-, bar-, bart-, bei-, by-, but-, dau-, do-, ei-, eis-, gail-, gel-, gėl-, gin-, gird-, ieš-, jo-, jot-, kan-, kant-, kar-, ky-, kil-, man-, mant-, mil-, min-, mint-, nor-, rim-, rin-, sau-, sei-, skir-, sam-, sur-, svir-, taut-, vaid-, vain-, vaiš-, vyd-, vieš-* ir *vil-*.

Kiti kamienai nustatyti remiantis tiriamojo šaltinio asmenvardžiais: *gint-* (žr. *Uogintas*), *loš-* (žr. *Loškantas*), *sy-* (žr. *Sybutas*), *uo(g)-* (žr. *Uogintas*) ir *žad-* (žr. *Žadvainas*). Šiais kamienais pildytinas iki šiol žinomų Vilniaus miesto ir jo apylinkių kamienų būrys, išskirtas Zinkevičiaus. Savos kilmės lietuvių dvikamienių vardų kamienų sąrašas⁷⁸ plėstinas kamienais *loš-* ir *uo(g)-*, *loš-* yra naujas, o *uo(g)-*, atrodo, nepatekęs į kamienų sąvadą.

Tirtuose atvykėlių į Vilniaus miestą asmenvardžiuose rasti šie kamienai iki šiol nefiksuoti regiono dvikamieniuose varduose: *dai-* (žr. *Dainoras*), *éd-* (žr. *Vaišėda*), *ge-* (žr. *Gekantas*), *moc-* (žr. *Surmocas*), *mid-* (žr. *Midgaila*), *su-* (žr. *Sumantas*), *tart-* (žr. *Vieštartas*), *ul-* (žr. *Ulmintas*) ir *vos-* (žr. *Vosgėla*). Remiantis šaltinio onimais šie kamienai Vilniaus mieste paplito XVII amžiaus pabaigoje ar XVIII amžiuje ir greičiausiai laikytini inovaciniais (jei nefiksuoti asmenvardžiuose, kurie neišliko ar nepateko į tyrėjų akiratį), todėl tiriant šio regiono trumpinių paveldą jais galima remtis atsargiai. Savos kilmės lietuvių dvikamienių asmenvardžių kamienų sąrašas⁷⁹ pildytinas kamieniu *mid-* ir galbūt *éd-*.

⁷⁷ LAVD 192–266.

⁷⁹ LAVD 73–169.

⁷⁸ LAVD 73–169.

7. DVIKAMIENIŲ VARDŲ KILMĖS ASMENVARDŽIŲ DARYBA. Iš šaltinyje rastų 68 vilniečių įvardijimų antrųjų narių buvo rekonstruoti 47 XVII amžiaus pabaigos–XVIII amžiaus Vilniaus miesto gyventojų dvikamieniai asmenvardžiai. Pagal darybą jie yra dvejopi: patronimai ir nepatroniminės kilmės antroponimai. Iš dvikamienių vardų (išskyrus *Daugėla*, *Daugirdas*) atsiradusių antrųjų įvardijimo narių struktūra pastovi: vieni jų yra be priesagų, o kiti skirtingus asmenis žymintys antroponimai turi tas pačias priesagas (išskyrus iš *Daugėla* kilusius asmenvardžius).

Patronimines priesagas turinčių skirtingų asmenų įvardijimuose rastų asmenvardžių yra 35, o asmenvardžių be priesagų – 33. Pasikartojančių to paties žmogaus asmenvardžių struktūra nevarijuoja: tie patys asmenys užrašyti su tomis pačiomis priesagomis arba be jų. Tai rodo, kad aptariamuoju laiku nusistovi asmenvardžių formos. Patronimai dažniausiai turi slaviškas priesagas, kurios dominuoja baltiškų atžvilgiu, – iš 35 skirtingų asmenų asmenvardžių 33 sudaryti su slaviškomis priesagomis. Toks jų skaičius greičiausiai rodo raštininkų polinkį užrašant derinti lietuvių asmenvardžius prie lenkų asmenvardžių sistemos⁸⁰.

Daugiausiai šaltinio patronimų turi priesagą *-owicz* (27 skirtingų asmenų asmenvardžiai), pvz.: avd. *Milbutowicz* nm 1663 (21), *Narbutowicz* l 1683 (913), *Seybutowicz* l 1733 (1951), taip pat pasitaikė patronimų su priesagomis *-ewicz* (4 skirtingų asmenų asmenvardžiai), pvz.: *Eygielewicz* l 1717 (1247), ir *-owski* (2 skirtingų asmenų asmenvardžiai), pvz.: *Eymynowski* nm 1676 (531). Iš asmenvardžių, turinčių baltišką priesagą, rasti antroponimai su priesaga *-un-* (liet. *-iūnas*), plg. *Dowodzun* nm 1683 (972), ir *-ik-* (liet. *-ikas*⁸¹), plg. *Daugirdzik* nm 1669 (356). Visi asmenvardžiai, pavartoti vardininko linksniu, užrašyti be galūnių, o tai irgi rodo pastangas įtraukti lietuvių antroponimus į lenkų kalbos sistemą⁸².

8. DVIKAMIENIŲ ASMENVARDŽIŲ KAMIENŲ RAŠYBOS YPATYBĖS. Jau minėta, kad *Sąrašo* įvardijimai rašyti dviem kalbomis – lotyniškai ir lenkiškai. Visų lotyniškų tekstų asmenvardžiai pateikti nevienodai: vardai nurodomi lotyniška forma, bet pavardės ir asmenų kilmės vieta užrašoma lenkiškai. Tai aišku ne tik iš vartojamų onimų formų, bet ir iš lenkų kalbai būdingų rašmenų: kietojo <ł>, minkštojo <ń>, dvigubos <w>, dviženklis <sz> ir kt.

Iš tirtų šaltinių įvardijimų matyti, kad jie rašyti daugelio skirtingų asmenų. Galima suprasti, kad tie asmenys lietuviškai mokėjo nevienodai gerai, buvo skirtingo išsilavinimo, o aktų rašymo laikotarpis apėmė 134 metus, todėl sieti naujų miestiečių aktus vien su kuria nors lietuviškąja, lenkiškąja ar lotyniškąja rašybos tradicija, minima Garliausko⁸³ ir diskutuojama kitų autorių darbuose⁸⁴, atrodo, negalima.

⁸⁰ Sinkevičiūtė 2007a, 362–263.

⁸¹ Kad ši priesaga gali turėti ir patroniminę reikšmę, rašyta: Ragauskaitė 1999, 148 (su literatūros apžvalga).

⁸² Sinkevičiūtė 2007a, 362–263.

⁸³ Garliauskas 1998, 130–135; Garliauskas 2004, 20.

⁸⁴ Ragauskaitė 2005, 58; Maciejauskienė 2009, 165–166.

Lenkiškai užrašytiems dvikamienių vardų kilmės asmenvardžiams svarbus jų užrašymo kontekstas: Lietuvoje didėjo lenkų kalbos įtaka ir nuo 1697 metų ji tapo oficialiąja LDK kalba, kuria Lietuvos Seimo nutarimu turėjo būti rašomi visi dokumentai⁸⁵. Todėl tiriamųjų XVII amžiaus pabaigos–XVIII amžiaus asmenvardžių kamienai raštininkų buvo ne tik užrašyti lenkiškai, bet, atrodo, derinti ir prie lenkų kalbos rašybos sistemos – stengtasi ne vien tik suteikti animams lenkų kalbos formą, matomą iš priesagų⁸⁶.

Dar Zinkevičius yra atkreipęs dėmesį, kad Lietuvoje vartojamoje lenkų kalboje buvo daug lietuvių ir subaltarusėjusios slavų kanceliarinės kalbos elementų⁸⁷. Šią lenkų kalbos atmainą Zinkevičius vadina *polszczyzna litewska*⁸⁸, kurios ryškiausi skiriamieji požymiai, aptarti Zofijos Kurzowos⁸⁹, Halinos Turskos⁹⁰, Barbaros Dwilewicz⁹¹, Halinos Karas⁹² ir kitų darbuose, yra varijuojantis /i/ užrašymas <i> ir <y>, /a/ – <a> ir <o>, /o/ – <a> ir <o>, /š/ – <sz> ir <s>, taip pat <l> ir <ł> varijavimas – tai ir matyti iš tirtų asmenvardžių kamienų užrašymų.

Prieš aptariant dvikamienių asmenvardžių kamienų rašybą dar minėtinos juose pastebėtos tarminės regiono ypatybės. Viena jų yra *dz* vartojimas prieš *i* tipo vokalizmą, plg. *gird-* perteikimą <girdz-> (žr. *Daugirdas*). Antra – mišriojo dvibalsio *an* virtimas *un*, plg. *kan-* perteikimą <kun-> (žr. *Kantautas*), *sam-* perteikimą <szum->⁹³, kur kamienas *sam-* <*san-* dėl pozicijos (žr. *Sambaras*). Šios ypatybės fiksuotos ir Zinkevičiaus tirtuose savos kilmės asmenvardžiuose⁹⁴. Rašybai tirti visi kamienų užrašymo variantai buvo susisteminti ir pateikti priede (žr. priedą), kur matyti, kokiomis grafemomis užrašomi dvikamienių asmenvardžių kamienų garsai – balsiai, dvibalsiai ir priebalsiai.

8.1. BALSŪŲ UŽRAŠYMAI. Onomastikos darbuose, aptariant asmenvardžių užrašymus, dažniausiai minimos kelios pagrindinės lietuvių kalbos balsių perteikimo lenkiškai ypatybės. Tai ilgųjų balsių neskyrimas nuo trumpųjų, nenuoseklus /a/ užrašymas <o>, /o/ – <a>, taip pat /uo/ perteikimas <o> (ar kartais <u>), /e/ – <ie>, <e>, vietoj /u/, /i/ rašymas <o>, <e>⁹⁵. Taip pat pastebima, kad dėl skirtingų garsų užrašymo vienodomis grafemomis sunku identifikuoti, koks balsis jomis užrašytas⁹⁶. Dalis šių balsių perteikimo ypatybių pastebėtos ir šaltinio kamienų užrašymuose.

/a/ dažniausiai *Sąrašė* užrašytas <o> 45× (itin dažnai kamiene *kar-* 31×, žr. *Karbutas*). Toks jo perteikimas turi seną tradiciją ir yra įprastas⁹⁷. Rečiau /a/ buvo užrašytas grafema <a> 6×, kuri yra kartą fiksuotame kamiene *man-*, tris kartus paliudytame *žad-*, tarminį variantą turinčiame *kan-* ir kartą kamiene *bar-*, užrašytame ir su <o> 3×

85 Palionis 1995, 113.

86 Sinkevičiūtė 2007a, 363.

87 LA 43; Zinkevičius 1988, 115.

88 Zinkevičius 1988, 115.

89 Kurzowa 1993.

90 Turska 1995 [1930], 106–259.

91 Dwilewicz 1997, 17–31.

92 Karas 2002, 50–85.

93 Dėl /s/ užrašymo <sz> žr. toliau.

94 LA 93–94.

95 LA 98–100; Maciejauskienė 1991, 118–151;

Ragauskaitė 2005, 61–63 ir kt.

96 LA 98–100.

97 LA 99; Zinkevičius 1988, 124.

(žr. *Daubaras*). Remiantis šiais užrašymais teigtina, kad /a/ dažniau perteikiamas <o>, taip pat vieni dvikamienių asmenvardžių kamienai beveik nuosekliai užrašomi su <o>, kiti – su <a>. Ar tai nusistovintis kamienų užrašymo dėsningumas, turėtų patvirtinti iš dvikamienių asmenvardžių kilusių trumpinių kilmės vardų tyrimai. Gali būti, kad su <a> užrašyti kamienai greičiausiai rodo Lietuvos lenkų kalbos ypatybes, kai vietoj <o> rašoma <a>⁹⁸.

/a/ užrašymas <u> 3× kamiene *kar-* (žr. *Karbutas*) aiškintinas kito kamieno *but-* medialės /u/ poveikiu, matomu iš <korbut-> ir <kurbut-> variacijos bei <korbut-> perdirbimo į <kurbut-> tų pačių žmonių asmenvardžiuose. Taigi /a/ užrašytas <u> perdirbus avd. *Karbutas*, o šis užrašymas laikytinas atveju, būdingu tik šiam asmenvardžiui.

/a/ užrašymas <e> 2× kamiene <tert-> (žr. *Viešstartas*) laikytinas Lietuvos lenkų kalbos ypatybe⁹⁹, nors to priežastis neaiški. Pasak Turskos, /a/ užrašomas <e>, pirma, dėl lietuvių kalbos tarmių poveikio, antra – veikiant Lietuvos lenkų kalbą kaimynų baltarusių tarmėms¹⁰⁰. Kita vertus, <e> kamiene *tart-* galėjo atsirasti ir dėl rašybos – antrojo kamieno balsį derinant prie pirmojo kamieno *vieš-* medialės <ie>, kai užrašant kitą skiemenį parenkama tokia pati raidė, kokia yra pirmajame kamiene, šiuo atveju <e>; tokio balsių derinimo atvejų užrašant onimus pastebėta ir kituose kamienuose (žr. toliau)¹⁰¹.

/o/ užrašytas <a> 16× – tai yra įprasta¹⁰², taip pat <o> 1×, kartą fiksuotame kamiene *do-*. Šis /o/ užrašymas <o> gali būti laikomas minėtąja Lietuvos lenkų kalbos užrašymo ypatybe, nurodoma Zinkevičiaus¹⁰³, kurią liudija ir varijuojantis kamieno *vos-* medialės užrašymas <woz-> ir <waz-> to paties žmogaus asmenvardyje. Vis dėlto iš /o/ užrašymų galima išvelgti polinkį šį balsį turinčius kamienus dažniau rašyti su <a> – tai ir rodo /o/ perteikimo dėsningumą <a>.

/o/ buvo perteiktas ir <e> 1× kamiene *nor-* (žr. *Vaišnoras*). Čia *nor-* gali būti užrašytas <ner-> greičiausiai dėl pozicijos: jis derintas prie pirmojo kamieno *vaiš-*, užrašyto <weysz-> (su mediale <ey>, kurios pirmasis dėmuo yra <e>). Tai, atrodo, yra toks pats balsių derinimas kaip ir /a/ perteikiant <e> (žr. anksčiau), kai antrajame kamiene grafiškai parenkamas toks pats balsis kaip ir pirmajame kamiene.

/e/ užrašytas <ie> 3× (plg. kamienus *ge-*, *gel-*) – tai pagal tradicinį Didžiosios Lietuvos raidyną įprasta, ypač pozicijose po priebalsių *k* ir *g*¹⁰⁴. Lenkiškai perteikiant lietuvių leksiką digrafu <ie> dar užrašomas ir /è/¹⁰⁵. Kadangi ta pati kamieno medialė, kuri buvo užrašyta su <ie> 13×, kartą rasta perteikta su <ia> 1× (žr. *Daugėla*), todėl manyta, kad šio su <ie> ir <ia> užrašyto kamieno medialė gali būti /è/, taip pat kaip

98 Karaš 2002, 56 (su literatūros apžvalga).

99 Dwilewicz 1997, 12; Karaš 2002, 57.

100 Turska 1995 [1930], 226.

101 Tai matyti iš Maciejauskienės (2009, 172) aptarto XVII amžiaus Lankeliškių parapijos oikonimo *Geīsteriškiei* antrojo skiemens užrašymo: Maciejauskienė nustatė, kad XVII amžiuje įsigalėjo vėlesnis pamatinio vardo antrojo kamieno *tar-* užrašymas

<ter-> vietoj ankstesnio <tor->, rodančio lytį **Geīstariškiai*. Kamienas <ter-> galėjo atsirasti jį derinant prie pirmojo kamieno, užrašyto <gieis->, <gieys-> ir pan.

102 LA 99.

103 LA 99.

104 Subačius 1998, 43.

105 Maciejauskienė 2008, 144.

ir /e/. Minėta /è/ užrašymą <ia> 1× remia ir kartą paliudytas kamienas *éd-* (žr. p. 306), perteiktas <iad->. Taigi dėl /e/ ir /è/ užrašymo digrafu <ie> sunku skirti dvikamienių vardų kamienus ir kamienas *gél-* atrodo problemiškas¹⁰⁶.

/i/ ir /y/ šaltinyje užrašomi tomis pačiomis raidėmis <i> ir <y>, tačiau jų varijavimas yra ortografinis, nesusijęs su skirtinga žymimų garsų kokybe¹⁰⁷. /y/ pasitaikė rečiau, jis buvo užrašytas <i> 2× ir <y> 1×. /i/ buvo dažnesnis, jis buvo užrašytas <i> 20× ir <y> 3×. Tokia balsio /i/ variacija rasta ir to paties žmogaus asmenvardžio kamieno *vil-* užrašymuose <wił-> ir <wył-> (žr. *Ašvila*). Grafemų <i> ir <y> variavimas pastebėtas ir X. D. K. P. S. gramatikoje – tai, pasak Karaš, galėjo atsirasti dėl lietuvių kalbos ortografijos įtakos¹⁰⁸.

/u/ dėsnigai užrašytas <u> 45× ir <a> 3×, kuris rastas avd. *Karbutas* (žr. p. 301–302) kamienne *but-*, plg. <kurbat->. To paties žmogaus asmenvardis, kurio pamatas užrašytas <korbut-> ir <kurbat->, rodo, kad <a> vietoj <u> atsirado tik avd. *Karbutas* (žr. anksčiau dėl /a/ perteikimo <u> kamienne *kar-*), nors skiemenų balsių sukeitimas vietomis užrašant asmenis į dokumentus gali pasitaikyti kituose onimuose ir būti dėsningas reiškinys.

/ie/ ir /uo/ tiriamajame šaltinyje fiksuoti retai: /uo/ užrašytas <o> 1×, o /ie/ – <ie> 3×.

Taigi iš balsių, paliudytų kamienuose skirtingu dažnumu, užrašymų matyti, kad dažnesni balsiai /a/, /o/, /u/ ir /i/ gan nuosekliai perteikiami grafemomis <o>, <a>, <u> ir <i>. Pasitaikiusios jų ir kitų rečiau fiksuotų balsių užrašymo variacijos rodo pagrindines lietuvių kalbos garsų perteikimo lenkiškai tendencijas, aptartas ir kitų tyrėjų. Kitos pastebėtos balsių užrašymo variacijos yra dvejopos: vienos susijusios su atskirų asmenvardžių perdurbimu (žr. *Karbutas*), antros – dėsningos, kai vardų antrųjų skiemenų (šiuo atveju – kamienu) medialėse užrašomos tokios pačios grafemos, kurios yra pirmųjų skiemenų medialėse (ar pirmosiose jų dalyse).

8.2. DVIBALSIŲ UŽRAŠYMAI. Onomastikos literatūroje dažniausiai minimas dvibalsių /au/, /ai/ ir /ei/ užrašymas skirtingomis grafemomis¹⁰⁹. Taip pat svarstoma, kodėl varijuoja dvibalsio /au/ užrašymai: onimus su <aw> ar <ow> Maciejauskienė¹¹⁰, Ragauskaitė¹¹¹, Zinkevičius¹¹² laiko slavinimo rezultatais¹¹³, o Garliauskas¹¹⁴ varijuojantį /au/ aiškina rašybos tradicija, būdinga rašytiniams ir spausdintiniams XVII–XVIII amžiaus dokumentams. Jau Zinkevičius mini dvibalsių /ai/, /ei/ monoftongizaciją juos užrašant¹¹⁵, kitų autorių darbuose laikomą ir užrašymo nenuoseklumu. Šios dvibalsių perteikimo ypatybės rastos ir tirtų vardų kamienuose.

106 /è/ užrašymo atvejus gali pavykti patikslinti iš trumpinių ir apeliatyvinės kilmės asmenvardžių užrašymų.

107 Maciejauskienė 2009, 166.

108 Karaš 2002, 57.

109 LA 98–99; Maciejauskienė 1991, 118–151.

110 Maciejauskienė 1991, 131, 172.

111 Ragauskaitė 2005, 61.

112 Zinkevičius 1997, 98.

113 Vėliau Maciejauskienė (2009, 166, 25 išn.) teigia, kad varijuojantį dvibalsio žymėjimą reikia vertinti atsižvelgus į konkretų šaltinį ir jo užrašymo situaciją.

114 Garliauskas 1998, 188–189; Garliauskas 2004, 39.

115 LA 98.

/au/ užrašytas <ow> 8×, <aw> 4× ir <au> 4× – tai yra dėsninga ir matoma iš kitų onimų užrašymų¹¹⁶. Tačiau pasitaikė atvejais, kai /au/ užrašytas <a> kamiene *taut-*, plg. <mantat-> (žr. *Mantautas*). Įprastai /au/ nemonoftongizuojamas¹¹⁷, bet tiriant onimus su dėmeniu *daug-* nustatyta, kad /au/ gali būti perteiktas ir grafemomis <a> ar <o>¹¹⁸. Zinkevičiaus tirtas kamienas *dau-* taip pat užrašytas <do->, plg. avd. *Doborowicz* (LA 133). Toks /au/ užrašymas <a> ar <o> greičiausiai aiškintinas polinkiu perdirbti atskirus kamienus, kai juos perteikiant parenkama su kito kamieno balsiu (ar pirmuoju dvigarsio dėmeniu) sutampanti grafema.

/ai/ užrašytas <ai> 4×, <oy> 5×, <ay> 1×, taip pat kamienuose *dai-* (žr. *Dainoras*) ir *vaiš-* (žr. *Vaišnoras*) perteiktas <ey> 3×. Dvigarsio /ai/ pirmojo dėmens užrašymai <o> ir <a> aiškintini /a/ perteikimo įvairove, o antrojo jo dėmens /i/ perteikimas – grafemų <i> ir <y> varijavimu dvibalsiuose, aptartu ir kitų autorių¹¹⁹. /ai/ užrašymas <ey> laikomas asmenvardžių lenkinimo ypatybe¹²⁰.

Kamienuose *gail-*, *vaid-*, *vain-* dvibalsis /ai/ buvo vienbalsintas: užrašytas <o> 3× (žr. *Byvainas*, *Daugaila*, *Dovaidas*) ir <a> 4× (žr. *Gelvainas*, *Midgaila*, *Ringaila*). Zinkevičius yra pastebėjęs, kad atvejų, kai lenkų kalbai svetimas dvibalsis /ai/ monoftongizuojamas, pasitaiko dažnokai¹²¹. Iš šaltinio asmenvardžių kamienu užrašymų matyti, kad tais atvejais, kai pirmojo dvikamienio vardo kamieno balsis (ar dvibalsio pirmasis dėmuo) yra užrašytas grafema <o> (žr. *Daugaila*, *Dovaidas*), tada ir monoftongizuotasis antrojo kamieno balsis būna perinktas <o>. Atrodo, kad iš šių užrašymų taip pat galima išvelgti jau minėtą antrojo skiemens balsei rašybos derinimą. Kiek šie atvejai nuoseklūs, turėtų parodyti kitų onimų užrašymų tyrimai.

/ei/ dėsningai užrašytas <ey> 10×. Tačiau šaltinyje fiksuoto vietovardžio *Eismantai*, kurio pamatas yra avd. *Eismantas* (žr. p. 301), užrašymai rodo, kad jo pirmojo skiemens dvibalsis /ei/ užrašomas ne tik <ey>, plg. z *okolicy Eysmanty* 1763 (3027), bet šalia kitų jo variacijų yra ir <ie>, plg. z *okolicy Iesmonty* 1779 (3668); z *okolicy Iesmonty Wielkie [Iesmonty]* 1779 (3669). Šis tos pačios kilmės asmenvardyje pastebėtas /ei/ užrašymo <ie> faktas leidžia teigti, kad ir avd. *Iešmantas* (žr.), užrašytas *Iesmont* I 1753 (2632), gali būti grafinis avd. *Eismantas* variantas¹²².

116 Sinkevičiūtė 2014, 163–175.

117 LA 98.

118 /au/ užrašytą <a> ar <o> XVII amžiaus Lankeliškių parapijos oikonimuose *Parausiai*, *Stõlaukis* rado ir Maciejauskienė (2009, 178–179, 181–182). Tiriamajame šaltinyje, pavyzdžiui, vv. *Daugirdiškės* (k., Baltarusija), pirmojo skiemens /au/ taip pat monoftongizuotas, plg. ze *wsi Dogirdziszki* 1735 (2660).

119 Zinkevičius 1997, 98; Palionis 2003, 27; Ragauskaitė 2005, 61; Maciejauskienė 2009, 166.

120 LA 98.

121 Žr. LA 98. Monoftongizacija pastebėta ir kituose onimuose: /ai/, užrašytą <a> ar <o>, XVII amžiaus Lankeliškių parapijos oikonimuose *Vaizbūniškiai*, *Vaišvilaĩ* rado Maciejauskienė (2009, 182–183). Šaltinio vietovardžių dvibalsis /ai/ užrašant suvienbalsintas, plg. *Giedraičiai* (mstl., Vilniaus vaivadija) užrašyti z *Giedroic* 1669 (328) ir z *Giedroc* 1679 (711), *Rukainiai* (k., Vilniaus vaivadija) – z [...] *Rukoynie* 1768 (3186) ir *de villa Rokonie* 1720 (1322), *Ruoyonie [Rugonie]* 1762 (2980) ir kt.

122 Šaltinio vietovardyje *Geidžiai* (Žemaičių kun.) /ei/ užrašytas <ie>, plg. z *okolicy Giedzy zwaney* 1782 (3829).

Taigi šaltinyje labiau varijuoja kamienų su /au/ ir /ai/ užrašymai, tačiau šie dvibalsiai yra perteikti įprastais digrafais. Dvibalsio /ai/ monoftongizacijos atvejai pavirtino kitų tyrėjų išvalgas, kad su <a> ir <o> užrašyti kamienai gali būti kilę ir iš /ai/. Rastas dvibalsio /au/ monoftongizavimas rodo, kad šis reiškinys taip pat egzistavo lenkiškai užrašant lietuvių asmenvardžius, ir kamienus, užrašytus su <a> ir <o>, taip pat galima kildinti iš /au/.

8.3. PRIEBALSIŲ UŽRAŠYMAI. Onomastikos tyrėjai iš lietuvių priebalsių perteikimo lenkiškai ypatybių dažniausiai mini priebalsių /s/ ir /š/, /z/ ir /ž/ painiojimą ir nenuoseklų užrašymą¹²³. Dar aptariamas /l/ perteikimas <l> ir <ł>¹²⁴, afrikatų varijavimas¹²⁵. Dalis šių atvejų pastebėti tiriamųjų vardų kamienuose. Kitos literatūroje nurodomos priebalsių užrašymo ypatybės yra individualios ir daugiau priklauso nuo tiriamųjų šaltinių bei juose vartotų kalbų.

Iš tiriamųjų kamienų užrašymų matyti, kad dalis priebalsių nuosekliai perteikti lenkiškais rašmenimis, kurie yra tokie patys kaip ir lietuvių kalbos. Tokie priebalsiai yra: /r/ užrašytas <r> 63×, /g/ – <g> 30×, /m/ – <m> 16× ir /c/ – <c> 2×.

Kiti priebalsiai perteikti įvairiau. /ž/ užrašytas <z> 3× – tai įprasta lenkiškai rašant lietuvių asmenvardžius, nes, kaip mano Zinkevičius, lenkai neskyrė lietuvių /ž/ nuo /z/ ir juos žymėjo vienodai¹²⁶. Užrašant neskirti priebalsiai /s/ ir /š/ – tai taip pat būdinga lenkų kalba užrašant lietuvių asmenvardžius¹²⁷. Nors dažniausiai /s/ užrašytas <s> 11×, o /š/ – <sz> 4×, tačiau pasitaikė atvejų, kai /s/ užrašytas <sz> 3× (kamienai *sy-*, *sum-* ir *sur-*), o /š/ – <s> 3× (kamienai *aš-*, *ieš-* ir *vaiš-*)¹²⁸. Toks šių priebalsių varijavimas būdingas Lietuvos lenkų kalbai¹²⁹, o identifikuojant su <z>, <s> ir <sz> užrašytus kamienus dar buvo remtasi XVII amžiaus istoriniais antroponimais ir kamieno paplitimu areale.

Treti priebalsiai dažniausiai perteikti įprastomis grafemomis, bet pasitaikė atvejų, kai jie užrašyti ir kitaip. /b/ užrašytas <b> 50×, nors fiksuotas ir <p> 1×, taip pat kamieno *but-* inicialė to paties žmogaus asmenvardyje vieną kartą užrašyta <p> 1×, o kitą – <bh> 1×, kuris atrodo problemiškas (žr. *Karbutas*). Remiantis <b> ir <p> varijavimu to paties žmogaus asmenvardyje su kamieniu *but-* keltina mintis, kad kai kurie su <p> užrašyti kamienai yra ne savarankiški, bet tų pačių kamienų su <b> variantai. Todėl Zinkevičiaus išskirti avd. *Dauparas* (LA 134) ir *Liupartas* (LA 167) greičiausiai yra avd. *Daubaras* ir *Liubartas* variantai, susidarę dėl /b/ užrašymo <p>. Kodėl rašyta

123 LA 100; Maciejauskienė 1991, 133; Maciejauskienė 2009, 166; Sinkevičiūtė 2008, 264–265 ir kt.

124 Garliauskas 1998, 192; Maciejauskienė 2009, 166.

125 LA 100; Maciejauskienė 2009, 166.

126 LA 100.

127 LA 100.

128 To paties žmogaus asmenvardyje esančio

kamieno *vos-* užrašymas su jo finalės <z> yra pozicinis variantas, atsiradęs dėl kitame kamienne esančios inicialės /g/ (žr. *Vosgėla*). Tokioje pozicijoje grafema <z> įprasta, plg. vietovardžio *Lausgeniai* (k., Trakų vaivadija) antrojo skiemens medialės užrašymą <z> prieš skardųjį /g/ *de villa regali Lowzgieny* 1682 (880).

129 Karaš 2002, 58–61.

<p> vietoj <b>, neaišku, tačiau šių grafemų varijavimą asmenvardžiuose yra pastebėjusi ir Ragauskaitė¹³⁰, taigi tokia variacija nėra atsitiktinė.

/d/ užrašomas <d> 21×¹³¹. Remiantis Zinkevičiaus rastu avd. *Milvydas* (LA 173), kurio antrasis kamienas užrašytas <wyd->, pastebėta, kad ir su kamieniu <vit-> šaltinyje rastas pirmojo kamieno *mil-* dvikamienis asmenvardis taip pat gali būti avd. *Milvydas* variantas. Todėl teigtina, kad /d/ gali būti užrašomas ir <t>, o Zinkevičiaus išskirtas avd. *Sirvytas* (LA 194), užrašytas su kamieniu <wit->, greičiausiai yra avd. *Sirvydas* variantas. Kad <d> ir <t> varijuoja asmenvardžių šaknyse, rašyta Maciejauskienės¹³² ir Ragauskaitės¹³³. Asmenvardžių pabaigoje tokių užrašymų su <t> vietoj /d/ taip pat pasitaiko¹³⁴, o tokio <d> ir <t> variavimo priežastis neaiški¹³⁵.

/k/ užrašytas <k> 47×, bet vienu atveju jis buvo perteiktas ir <c> 1× (žr. *Gekantas*) – tai įprasta laikyti lotynų kalbos įtaka¹³⁶.

/t/ užrašytas <t> 67×, dar pasitaikė ir digrafas <tt>. <t> ir <tt> varijuoja to paties žmogaus asmenvardžio kamieno *jot-* užrašymuose <iatt-> ir <iat-> (žr. *Daujotas*). Toks grafemų dvigubinimas pastebimas XVI–XVII amžių LDK raštuose¹³⁷; remdamasi X. D. K. P. S. gramatika jį mini ir Karas¹³⁸.

Iš likusių fiksuotų priebalsių labiausiai varijavo /l/ užrašymai. /l/ dažniau žymėtas <l> 15× ir remiantis lenkų raidynu vartotas kietasis <ł> 13×. Toks <l> ir <ł> varijavimas laikytinas Lietuvos lenkų kalbos bruožu¹³⁹. Šaltinyje /l/ dar žymėtas ir <ł> 5× – tai taip pat rodo rašybos nenuoseklumus kaip ir digrafo <tt> atveju (žr. anksčiau).

/n/ užrašytas <n> 29× ir remiantis lenkų raidynu kartą pavartotas minkštasis <ń> 1×. Toks grafemų <n> ir <ń> varijavimas fiksuotas ir kamienne *vain-* to paties žmogaus asmenvardžio užrašymuose (žr. *Žadvainas*).

/j/ pasitaikė asmenvardžių pradžioje, jis užrašytas <i> 3× ir <j> 2×. Varijuojanti /j/ rašyba <i> ir <j>, Karas¹⁴⁰ nuomone, yra tipiškas Lietuvos lenkų kalbos bruožas¹⁴⁰. Vis dėlto <i> ir <j> variaciją įmanoma aiškinti ir kitaip: greičiausiai rankraštiniuose dokumentuose fiksuotų asmenvardžių pradžioje grafemos <i> ir <j> rodo ir tęsia iki XVIII amžiaus pradžios vyravusią spausdintų tekstų tradiciją, kai didžioji <I> nebuvo skirta nuo didžiosios <J>¹⁴¹.

/v/ užrašytas lenkų kalboje vartojama <w> 15×. Šaltinyje dar pasitaikė ir /v/, užrašytas <v> 1×, – kas galbūt aiškintina lotynų kalbos įtaka.

130 Ragauskaitė 2005, 92.

131 Šaltinyje /d/ užrašytas <dz> 2× vieną kartą yra dėl pozicijos (žr. *Dovaidas*), o kitą kartą – dėl tarminės ypatybės (žr. *Daugirdas*).

132 Maciejauskienė 1991, 133; Maciejauskienė 1997, 74.

133 Ragauskaitė 2002, 35; Ragauskaitė 2005, 92.

134 Sinkevičiūtė 2011, 306–307.

135 Pridurtina, kad /d/, vieną kartą užrašytą <d>, o kitą kartą <t> XVII amžiaus Lankeiškių parapijos oikonime *Vidgiriai* rado Maciejauskienė (2009, 183).

136 Garliauskas 1998, 192. Pridurtina, kad grafemų <c> ir <k> varijavimo atvejų pasitaikė ir vietovardžiuose: *Antākalnis* (tuometis Vilniaus priemiestis) užrašytas su <c>, plg. *ex Antocole* 1751 (2545), ir <k>, plg. *ex [...] Antokole* 1743 (2182), *Trākai* m. – su <c>, plg. *oriundos Trocis* 1680 (750), ir <k>, plg. *de [...] Troki* 1725 (1569).

137 Palionis 1967, 48–50; Palionis 1995, 31–32.

138 Karas²⁰⁰², 64–65.

139 Karas²⁰⁰², 63–64.

140 Karas²⁰⁰², 64.

141 Subačius 2003, 227.

Taigi asmenvardžių kamienuose pasitaikė ne visi priebalsiai, tačiau iš dažnesnių priebalsių užrašymų matyti, kad daugelis jų (išskyrus be variacijų perteiktus /r/, /g/, /m/) užrašyti grafemomis, kurios dažnesnės kitų grafemų atžvilgiu ir yra įprastos lenkų raidyne. Retesni šių priebalsių užrašymo variantai aiškintini lotynų kalbos įtaka (/k/ – <c>, /v/ – <v>), taip pat kitų tyrėjų pastebėtomis variacijomis, kurių priežastys neaiškios (/b/ užrašymas <p>, /d/ – <t>), ar rašybos nenuoseklumais (/t/ užrašymas digrafu <tt>, /l/ – <ł>). Kitų priebalsių rašyba rodo Lietuvos lenkų kalbos įtaką: tai varijuojantys /ž/, /s/ ir /š/ užrašymai, <l> ir <ł> varijavimas, taip pat pasitaikęs retas /n/ užrašymas <ń>. Nenuoseklus /j/ užrašymas <i> ir <j> nebūtinai yra Lietuvos lenkų kalbos bruožas – jis gali rodyti iki XVIII amžiaus pradžios vyravusią spausdintų tekstų tradiciją didžiosios <I> neskirti nuo didžiosios <J>.

Remiantis priebalsių užrašymu kamienuose galima kitaip aiškinti ir tris Zinkevičiaus išskirtus dvikamienių asmenvardžių kamienus. Dėl /b/ užrašymo <p>, taip pat /d/ užrašymo <t> Zinkevičiaus tirtuose Vilniaus regiono asmenvardžiuose nereikia skirti savarankiškų kamienų *par-* (avd. *Dauparas*), *part-* (avd. *Liupartas*) ir *vit-* (avd. *Sirvytas*), o su jais užrašytus vardus laikyti avd. *Daubaras*, *Liubartas* ir *Sirvydas* variantais.

9. IŠVADOS. 1. Iš tirtų dvikamienių vardų kilmės asmenvardžių nustatyta, kad dalis šių antroponimų yra Vilniaus miesto ir jo apylinkių oniminis paveldas. Vieni jų yra avd. *Eigėla*, *Iešmantas*, *Loškantas*, *Milbutas*, *Milvydas*, *Kybartas*, *Sybutas*, *Svirbutas*, *Uogintas*, *Vaišnoras* ir *Žadvainas*, rasti laiduotojų ir iš Vilniaus apylinkių kilusių žmonių įvardijimuose (iš jų avd. *Loškantas*, *Sybutas*, *Uogintas* ir *Žadvainas* žinomi tik iš tiriamojo šaltinio). Kiti vardai rasti laiduotojų ir atvykėlių iš kitų vietovių, tapusių naujaisiais miestiečiais, įvardijimuose, tai avd. *Daugėla*, *Daugirdas*, *Jogėla*, *Karbutas*, *Norbutas* ir *Skirgaila*. Iš atvykėlių įvardijimų žinomi avd. *Ašvila*, *Beinoras*, *Byvainas*, *Daubaras*, *Daugaila*, *Dauginas*, *Daujotas*, *Dovaidas*, *Eiminas*, *Eismantas*, *Gelvainas*, *Kantautas*, *Kilbaras*, *Mantautas*, *Ringaila*, *Saurimas*, *Sambaras*, *Seibutas*, *Vilbutas* ir *Vilmantas* taip pat yra krašto oniminis paveldas, nes jais papildytas XVII amžiaus žinomų ir Vilniaus krašte vartotų dvikamienių asmenvardžių inventorių.

2. 1661–1795 metų *Sąrašo* dvikamienių asmenvardžių kamienus palyginus su Zinkevičiaus tirtais XVII amžiaus pradžios Vilniaus miesto dvikamienių vardų kamienais nustatyta, kad kamienai *aš-*, *bar-*, *bart-*, *bei-*, *by-*, *but-*, *dau-*, *do-*, *ei-*, *eis-*, *gail-*, *gel-*, *gėl-*, *gin-*, *gird-*, *ieš-*, *jo-*, *jot-*, *kan-*, *kant-*, *kar-*, *ky-*, *kil-*, *man-*, *mant-*, *mil-*, *min-*, *mint-*, *nor-*, *rim-*, *rin-*, *sau-*, *sei-*, *skir-*, *sam-*, *sur-*, *svir-*, *taut-*, *vaid-*, *vain-*, *vaiš-*, *vyd-*, *vieš-* ir *vil-* yra Vilniaus miesto ir jo apylinkių onimų paveldas, fiksuotas tiriamajame šaltinyje. Iš šaltinyje minėtų laiduotojų asmenvardžių matyti, kad šis Vilniaus regiono kamienų sąrašas dar pildytinas kamienais: *gint-*, *loš-*, *sy-*, *uo-* ir *žad-*.

3. Tirtų asmenvardžių daryba parodė, kad pasikartojančių tų pačių žmonių asmenvardžių struktūra nevarijuoja – tie patys asmenys visada užrašyti asmenvardžiais, turinčiais tas pačias priesagas arba be jų. Iš daugelio dvikamienių vardų atsiradusių antrųjų įvardijimo narių struktūra pastovi: vieni jų yra be priesagų, o kiti skirtingus

asmenis žymintys antroponimai dažniausiai vartojami su tomis pačiomis patroniminėmis priesagomis. Patroniminiuose asmenvardžiuose slaviškos priesagos dominuoja baltiškų atžvilgiu – iš 35 skirtingų asmenų asmenvardžių, kurie turi priesagas, 33 sudaryti su slaviškomis priesagomis, iš kurių dažniausia yra *-owicz*.

4. Iš dvikamienių vardu kamienų rašybos matyti, kad jų balsiai, dvibalsiai ir priebalsiai dažniausiai užrašomi grafemomis ar digrafais, būdingais Lietuvos lenkų kalbai. Dažnesni balsiai /a/, /o/, /u/ ir /i/ gan nuosekliai perteikiami grafemomis <o>, <a>, <u> ir <i>, todėl teigtina, kad atskirų dvibalsių ir priebalsių rašyba varijavo labiau nei balsių. Dažniausių dvibalsių – /au/ ir /ai/ – užrašymai parodė, kad jie buvo perteikti digrafais ar grafemomis, kurių pasitaiko ir kituose onimuose. Iš dažniau fiksuotų priebalsių užrašymų matyti, kad daugelis jų (išskyrus be variacijų perteiktus /r/, /g/ ir /m/) nuosekliai užrašyti grafemomis, dažnesnėmis kitų grafemų atžvilgiu ir įprastomis lenkų raidyne – tai ir rodo Lietuvos lenkų kalbos įtaką (varijuojantys /ž/, /s/ ir /š/ užrašymai, grafemų <l> ir <ł> varijavimas, pasitaikęs retas /n/ užrašymas <ń>).

5. Retesnės balsių rašybos variacijos pasirodė dvejopos: vienos atsirado perdirbus atskirus asmenvardžius, kitos – parenkant tokias pačias antrojo kamieno balsines grafemas pagal pirmojo kamieno (ar dvigarsio pirmojo dėmens) grafemą. Monofongizuojant dvibalsius /au/ ir /ai/ jie užrašomi grafemomis <a> ar <o>, kurios, atrodo, parenkamos jas derinant prie kito skiemens tokios pačios balsinės grafemos. Rasti retesni atskirų priebalsių užrašymo variantai aiškintini lotynų kalbos įtaka (/k/ – <c>, /v/ – <v>), kitų tyrėjų pastebėtomis variacijomis, kurių priežastys neaiškios (/b/ užrašymas <p>, /d/ – <t>), ar rašybos nenuoseklumais (/t/ užrašymas digrafu <tt>, /l/ – <ł>). Nenuoseklus /j/ užrašymas <i> ir <j> gali rodyti iki XVIII amžiaus pradžios vyravusią spausdintų tekstų tradiciją neskirti didžiosios <I> nuo didžiosios <J> ir rašytiniuose tekstuose.

6. Remiantis retesnėmis priebalsių perteikimo variacijomis galima kitaip interpretuoti ir kelis Zinkevičiaus išskirtus dvikamienių asmenvardžių kamienus. Dėl /b/ užrašymo <p>, taip pat /d/ užrašymo <t> Zinkevičiaus tirtuose Vilniaus regiono asmenvardžiuose nereikia skirti kamienų *par-* (avd. *Dauparas*), *part-* (avd. *Liupartas*) ir *vit-* (avd. *Sirvytas*), o su jais užrašytus vardus dera laikyti avd. *Daubaras*, *Liubartas* ir *Sirvydas* rašybos variantais.

Šaltiniai ir literatūra:

- BIRŽIŠKA, VACLOVAS, 1987: *Lietuvos studentai užsienio universitetuose XIV–XVIII amžiais*, Chicago: Lituanistikos instituto leidykla.
- BŪGA, KAZIMIERAS, 1958 [1911]: „Apie lietuvių asmens vardus“, *Būga Kazimieras, Rinktiniai raštai 1*, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 201–269.
- DWILEWICZ, BARBARA, 1997: *Język mieszkańców wsi Bujwidze na Wileńszczyźnie*, Warszawa: Wydawnictwo DiG.
- GARLIAUSKAS, VIDAS, 1998: „Lietuviškos oikonimų lytys nelietuviškuose XVI–XIX a. šaltiniuose“, *LKK* 40, 123–204.

- GARLIAUSKAS, VIDAS, 2004: *XVII a. Molėtų bažnyčios krikšto ir santuokos metrikų knyga*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- JONIKAS, PETRAS, 1973: „Lietuvos studentų pavardės XV–XVIII a. Europos universitetuose“, *Lituanistikos darbai* 3, Brooklyn: Pranciškonų spaustuvė, 201–216.
- JURKĖNAS, JUOZAS, 1966: Юозас Юркенас, *Древние сложные имена в письменных памятниках Великого Княжества Литовского* (daktaro disertacija, rankraštis), Vilnius.
- JURKĖNAS, JUOZAS, 1967: Юозас Юркенас, „Некоторые компоненты литовских древних сложных личных имен“, *Klb* 15, 43–50.
- KARAŠ, HALINA, 2002: „X. D. K. P. S. gramatikos lenkų kalbos ypatybės“, *X. D. K. P. S. lietuvių kalbos gramatika: XIX amžiaus pradžia*, parengė Giedrius Subačius, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 50–87.
- KURZOWA, ZOFIA, 1993: *Język polski Wileńszczyzny i kresów północno-wschodich XVI–XX w.*, Warszawa, Kraków: Wydawnictwo naukowe PWN.
- LA – Zigmąs Zinkevičius, 1977: *Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje*, Vilnius: Mokslas.
- LAVD – Zigmąs Zinkevičius, 2008: *Lietuvių asmenvardžiai*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- LPŽ I, II – *Lietuvių pavardžių žodynas. A–K, L–Ž*, ats. redaktorius A[leksandras] Vanagas, Vilnius: Mokslas, 1985, 1989.
- MACIEJAUSKIENĖ, VITALIJA, 1991: *Lietuvių pavardžių susidarymas XIII–XVIII a.*, Vilnius: Mokslas.
- MACIEJAUSKIENĖ, VITALIJA, 1997: „Lietuvių pavardžių lyčių varijavimas XIX amžiuje“, *Lt* 30, 71–88.
- MACIEJAUSKIENĖ, VITALIJA, 2008: „Dėl asmenvardžių su priesaga *-(i)ūnas* paplitimo XVII amžiuje“, *ALt* 10, 137–156.
- MACIEJAUSKIENĖ, VITALIJA, 2009: „Oikonimai Lankeliškių parapijos XVII amžiaus bažnytinėje knygoje“, *ALt* 11, 159–188.
- PALIONIS, JONAS, 1967: *Lietuvių literatūrinė kalba XVI–XVIII a.*, Vilnius: Mintis.
- PALIONIS, JONAS, 1995: *Lietuvių rašomosios kalbos istorija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- PALIONIS, JONAS, 2003: *XVII a. antrosios pusės Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- PALIONIS, JONAS, 2008: *XVII a. pabaigos – XVIII a. pirmosios pusės Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- RAGAUSKAITĖ, ALMA, 1999: „XVI a. II pusės Kauno miestiečių lietuviškos kilmės asmenvardžiai“, *ALL* 41, 145–158.
- RAGAUSKAITĖ, ALMA, 2002: „XVII–XVIII amžių kauniečių (vyrų) pavardžių variantai“, *ALL* 47, 31–40.
- RAGAUSKAITĖ, ALMA, 2004: „XVI–XVII a. joniškėčių asmenvardžiai“, *Istoriniai tekstai ir vietos kultūra*, sudarė Janina Švambarytė-Valužienė, Šiauliai, Ryga: Liucilijus, 8–18.
- RAGAUSKAITĖ, ALMA, 2005: *XVI–XVIII a. kauniečių asmenvardžiai*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.

- RAGAUSKAITĖ, ALMA, 2012: „О литовско-польских языковых контактах по данным фамилий жителей города Кедайняй в XVII–XVIII веках“, *Студії з ономастики та етимології. 2011–2012*, Київ: Інститут української мови НАН України, 213–221.
- SEM 1 – *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowycyz 1. Odapelatywne nazwy osobowe*, opracowała Aleksandra Cieślíkowa, Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN, 2000.
- SEM 7 – *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowycyz 7. Suplement. Rozwiązanie licznych zagadek staropolskiej antroponimii*, pod redakcją Aleksandry Cieślíkowej, Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN, 2002.
- SINKEVIČIŪTĖ, DAIVA, 2007a: „Alma Ragauskaitė, XVI–XVII a. kauniečių asmenvardžiai. Opera linguistica Lithuanica 7 (recenzija)“, *ALt* 9, 359–364.
- SINKEVIČIŪTĖ, DAIVA, 2007b: „Apie lietuvių asmenvardžių su kamienais žyg- ir žy-m- raidą“, *Blt* 42(1), 117–131.
- SINKEVIČIŪTĖ, DAIVA, 2008: „Lietuvių dvikamienių vardų su dėmeniu vaiš- raidos bruožai“, *Blt* 43(2), 263–274.
- SINKEVIČIŪTĖ, DAIVA, 2010: „Dėl lietuvių dvikamienių asmenvardžių kamieno dal- atsi-radimo“, *Blt* 45(2), 325–340.
- SINKEVIČIŪTĖ, DAIVA, 2011: „Baltų dvikamienių asmenvardžių kamienas gud-: ryšiai su gaud- ir kai kurie jo variantai“, *Blt* 46(2), 299–310.
- SINKEVIČIŪTĖ, DAIVA, 2014: „Dvikamienių vardų su kamieniu vaid- raidos bruožai lietuvių kalboje“, *Blt* 49, 163–175.
- SKARDŽIUS, PRANAS, 1996 [1943]: „Lietuvių kalbos žodžių daryba“, *Pranas Skardžius, Rinktiniai raštai 1*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- SMOCZYŃSKI, WOJCIECH, 2001 [1982]: „Les noms de famille polonais d’origine lituanienne“, *Wojciech Smoczyński, Język litewski w perspektywie porównawczej. Baltica Varsoviensia 3*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 461–468.
- SSNO 6 – *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych 6. Ł–N*, wydał Kazimierz Rymut, Kraków: Drukarnia Kurii Prowincjalnej X.X. Pijarów w Krakowie, 1993.
- SUBAČIUS, GIEDRIUS, 1998: *Žemaičių bendrinės kalbos idėjos*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- SUBAČIUS, GIEDRIUS, 2003: „XVIII–XIX amžiaus lietuviškų tekstų grafemos <I>, <J>“, *ALt* 5, 227–257.
- TURSKA, HALINA, 1995 [1930]: *O powstaniu polskich obszarów językowych na Wileńszczyźnie*, Vilnius: Mintis.
- URBANAČIUS, AGNIUS, 2001: „Iš Vilniaus miesto tarybos raštinės palikimo: naujųjų miestiečių aktai 1663–1795 m.“, *Lt* 48, 23–39.
- URBANAČIUS, AGNIUS, 2005: *Vilniaus naujieji miestiečiai 1661–1795 m.*, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla.
- URBANAČIUS, AGNIUS, 2009: *Vilniaus naujieji miestiečiai 1661–1795 metais. Sąrašas*, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla.
- ZINKEVIČIUS, ZIGMAS, 1988: *Lietuvių kalbos istorija 3. Senųjų raštų kalba*, Vilnius: Mokslas.
- ZINKEVIČIUS, ZIGMAS, 1997: „XVII a. dvarų inventoriai – Rytų Lietuvos antroponimikos ir demografijos šaltinis“, *LKK* 38, 63–80.

Daiva Sinkevičiūtė, Veslava Račickaja

LITHUANIAN PERSONAL NAMES ORIGINATING
FROM COMPOUND NAMES AND THEIR SPELLING
PECULIARITIES IN THE 1661–1795 LIST OF VILNIUS'S
NEW CITIZENS AND WARRANTORS

Summary

The researched corpus of personal names originating from compound names makes it obvious that part of them were inherited names of the city of Vilnius and its environs. Some of them (*Eigėla, Iešmantas, Loškantas, Milbutas, Milvydas, Kybartas, Sybutas, Svirbutas, Uogintas, Vaišnoras, and Žadvainas*) were found in the register of warrantors and people from Vilnius environs. *Loškantas, Sybutas, Uogintas, and Žadvainas* are known only from the studied source. Other names were found among warrantors and people from other localities that had become new citizens: *Daugėla, Daugirdas, Jogėla, Karbutas, Norbutas, and Skirgaila*. The names *Ašvila, Beinoras, Byvainas, Daubaras, Daugaila, Dauginas, Daujotas, Dovaidas, Eiminas, Eismantas, Gelvainas, Kantautas, Kilbaras, Mantautas, Ringaila, Saurimas, Sambaras, Seibutas, Vilbutas, and Vilmantas*, known from the register of newcomers, also were inherited names, since they were inscribed in the inventory of compound names used in the region of Vilnius during the seventeenth century.

The list of compound name stems of 1661–1795 along with Zigmąs Zinkevičius's discoveries of the compound name stems in Vilnius at the beginning of the seventeenth century make it obvious that the stems *aš-, bar-, bart-, bei-, by-, but-, dau-, do-, ei-, eis-, gail-, gel-, gėl-, gin-, gird-, ieš-, jo-, jot-, kan-, kant-, kar-, ky-, kil-, man-, mant-, mil-, min-, mint-, nor-, rim-, rin-, sau-, sei-, skir-, sam-, sur-, svir-, taut-, vaid-, vain-, vai-, vyd-, vie -*, and *vil-* are inherited names from Vilnius and its environs. The names of warrantors found in the 1661–1795 list allow us to supplement the Vilnius region stem list with the stems *gint-, lo -, sy-, uo-*, and *žad-*.

The derivational structure of recurring names remained stable for the same individuals, i.e. a person was always inscribed with the same suffix or without it, no matter how often the name was repeated. The structure of the second component of most compound names was also steady: some of them lacked a suffix, whereas others were mostly used with the unchanged patronymic suffixes. In the names of patronymic origin the suffixes borrowed from Slavic languages were dominant: in 33 out of 35 names, the most common being *-owicz*.

The vowels, diphthongs, and consonants in the stems of compound names were spelled in typical Polish orthography of Lithuania. The most common vowels /a/, /o/, /u/ and /i/ were quite regularly written with the graphemes <o>, <a>, <u> and <i>. The spelling of diphthongs and consonants varied more than that of the vowels. The most frequent consonants (except for /r/, /g/ and /m/ that were spelled uniformly) were consistently written with more typical graphemes for the Polish orthography in Lithuania (variation of /ž/, /s/ and /š/, variation of <l> and <ł>, occurrence of /n/ as rare <ń>).

The spelling variation in less common vowels turned out to be twofold: some variants occurred in rewriting the names, others underwent influence of the first component of

diphthongs. The diphthongs /au/ and /ai/ were graphically monophthongized as <a> or <o>, apparently via copying the vowel graphemes from another stem. Some consonant variants appeared due to Latin orthography (/k/ written as <c>, /v/ as <v>), whereas reasons for other variants remain unclear (/b/ written as <p>, /d/ as <t>). Some spelling inconsistencies are to be noted too (/t/ written as <tt>, /l/ as <ł>). The variation of /j/ spelling as <i> and <j> must have reflected the tradition of printed texts to not differentiate between capital <I> and capital <J> (until the beginning of the eighteenth century).

The less common variations in consonant spelling allow us to differently interpret some compound name stems researched by Zinkevičius. Marking of /b/ as <p> and /d/ as <t> in the names of Vilnius and its environs makes it unnecessary to distinguish the stems *par-* (*Dauparas*), *part-* (*Liupartas*) and *vit-* (*Sirovytas*). Contrary to Zinkevičius, they are rather to be interpreted as mere orthographic variants of *Daubaras*, *Liubartas*, and *Siroydas*.

DAIVA SINKEVIČIŪTĖ
Baltistikos katedra
Vilniaus universitetas
Universiteto g. 5
LT-01513 Vilnius, Lietuva
el. p.: daiva.sinkeviciute@flf.vu.lt

Gauta 2014 m. lapkričio 17 d.

VESLAVA RAČICKAJA
Baltistikos katedra
Vilniaus universitetas
Universiteto g. 5
LT-01513 Vilnius, Lietuva
el. p.: veslava.racickaja@gmail.com

PRIEDAS. DVIKAMIENIŲ ASMENVARDŽIŲ KAMIENŲ, AGNIAUS URBANA-
 NAVIČIAUS SUDARYTO SĄRAŠO ASMENVARDŽIUOSE, UŽRAŠYMAI

Kamienas	Kamienų užrašymai Urbanavičiaus sudarytame <i>Sąrašė</i>
<i>aš-</i>	<os-> 1×
<i>bar-</i>	<bor-> 3×; <bar-> 1×
<i>bart-</i>	<bort-> 3×
<i>bei-</i>	<bey-> 1×
<i>by-</i>	<bi-> 1×
<i>but-</i>	<but-> 38×; <bat-> 3×; <butt-> 1×; <put-> 1×; <but- [bat-]> ¹⁴² 1×; <put- [bhut-]> 1×
<i>dai-</i>	<dey-> 2×; <day-> 1×
<i>dau-</i>	<daw-> 4×; <dow-> 4×; <dau-> 3×; <dow-> 1×
<i>do-</i>	<do-> 1×
<i>éd-</i>	<iad-> 1×
<i>ei-</i>	<ey-> 5×
<i>eis-</i>	<eys-> 2×
<i>gail-</i>	<gaył-> 4×; <goł-> 1×; <gał-> 1×; <gał-> 1×
<i>ge-</i>	<gie-> 1×
<i>gel-</i>	<gieł-> 2×
<i>gėl-</i>	<giel-> 7×; <gieł-> 4×; <giel-> 2×; <giał-> 1×; <gieł-> 1×
<i>gin-</i>	<gin-> 1×
<i>gint-</i>	<gint-> 2×
<i>gird-</i>	<gird-> 1×; <girdz-> 1×
<i>ieš-</i>	<ies-> 1×
<i>jo-</i>	<ia-> 2×; <ja-> 3×
<i>jot-</i>	<iatt- [iat-]> 1×
<i>kan-</i>	<kan-> 1×; <kun-> 2×
<i>kant-</i>	<kont-> 1×; <cunt-> 1×
<i>kar-</i>	<kor-> 31×; <kur-> 3×; <kor- [kur-]> 1×
<i>kil-</i>	<kil-> 1×
<i>ky-</i>	<ki-> 2×; <ky-> 1×
<i>loš-</i>	<lasz-> 1×

142 Laužtiniuose skliaustuose teikiami skirtingi to paties asmens užrašymo variantai, išskirti ryškinant to paties asmenvardžio kamieno užrašymo variacijas.

Kamienas	Kamienų užrašymai Urbanavičiaus sudarytame <i>Sąrašė</i>
<i>mac-</i>	<mac-> 1×
<i>man-</i>	<man-> 1×
<i>mant-</i>	<mont-> 4×; <montt-> 1×; <nomt> 1×
<i>mid-</i>	<mid-> 1×
<i>mil-</i>	<mil-> 3×
<i>min-</i>	<min-> 1×
<i>mint-</i>	<mint-> 1×
<i>nor-</i>	<nar-> 8×; <ner-> 1×
<i>rim-</i>	<rym-> 1×
<i>rin-</i>	<ryn-> 1×
<i>sau-</i>	<sau-> 1×
<i>sei-</i>	<sey-> 2×
<i>sy-</i>	<szy-> 1×
<i>skir-</i>	<skir-> 4×
<i>sam-</i>	<szum-> 1×
<i>su-</i>	<su-> 1×
<i>sur-</i>	<szur-> 1×
<i>svir-</i>	<swir-> 1×
<i>tart-</i>	<tert-> 2×
<i>taut-</i>	<towt-> 3×; <tat-> 1×
<i>ul-</i>	 1×
<i>uo-</i>	<o> 2×
<i>vaid-</i>	<wodz-> 1×
<i>vain-</i>	<wan-> 2×; <woyn-> 1×; <woń-> 1×; <woyn-> 1×; <woyn- [woyń-]> 1×
<i>vaiš-</i>	<weysz-> 1×; <woys-> 1×
<i>vieš-</i>	<wiesz-> 2×
<i>vil-</i>	<wil-> 2×; <wił- [wył-]> 1×
<i>vyd-</i>	<vit-> 1×
<i>vos-</i>	<woz- [waz-]> 1×
<i>žad-</i>	<zad-> 2×; <žad-> 1×